

www.e-rara.ch

Phytognomonica Io. Baptistae Portae ... octo libris contenta

Della Porta, Giambattista

Francofurti [Frankfurt am Main], 1591

ETH-Bibliothek Zürich

Persistent Link: <https://doi.org/10.3931/e-rara-42176>

Liber primus.

www.e-rara.ch

Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [\[Link\]](#)

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [\[Link\]](#)

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [\[Link\]](#)

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [\[Link\]](#)

IO. BAPTISTAE
PORTÆ NEAPOLITANI

PHYTOGNOMONICORVM
LIBER PRIMVS;

DE MUTVA VIRIVM ET PLANTARUM
partium consequutione; CAP. I.

N LIBRIS nostris De morum iudiciis à corporis delineamentis desumptis, summi philosophi, nec non Polemonis, Adamantij, eorumque auctoritate satis luculenter exposuimus, corpus & animam mutuis coniunctionibus inter sese consequi. Exemplar erant, in acutis ægritudinibus, quæ corporis morbi sunt, animum delirare; sic in amoribus, furoribus, & inuidiis animi morbis, corpus tabescere: vnde ex his mutuis animi & corporis affectibus, & partium corporis habitu animi mores posse præfagiri. Sic non inconcinna similitudine ex mutua plantarum partium, quam cum viribus inter se habent collatione, vt mutata plantæ facie alteretur vires; alterataque virium habitudine, alteretur plantæ figura; animi vitia, & virtutes optima coniectura augurari posse, nemo ibit inficias. Vocamus plantæ animam internam vim illam, & arcanam operandi, quasi naturæ dotem. Vocamus plantæ vitia, lymphaticos reddere, veternum inducere, sterilitatem & virus, quo homines enectum iri cogantur,

aliaque maleficia, quæ perniciem afferunt. Vocamus virtutes; febres tollere; noxios humores purgare; vulnera conglutinare, & huiusmodi talia, quæ salutem hominum propinantur. Quod ad formæ plantarum mutationem mutetur eorum ingenium, mutatisque viribus abeat forma, euidentius est quam ut probari debeat: nam soli mutatione, ætheris, situs & cultus, horum omnium, vel solius mutatur facilè plantæ indoles, & cum indole virtus. Multa suis locis exempla dabuntur. Planta, quæ extremas montium oras vento perflatas incolit, carioso, & pumicoso solo, sub medio orbis recessu, & neglectu quoque habita, scabro & retorrido vestitur habitu, caudice humili, contorto, & strigoso prosilit; quicrebris nodis, prominulis neruorum torulis, rigidisque spinis tumebit; exiguis foliis, hirsutis, dissectis & angulosis, in quibus venæ supereminet; floribus exilioribus, exoleti coloris; radicibus lignosis breuibisque, fructu exiguo, intus lignoso, saporis asperi, nec vesci; sed insignium virium, & celeberrimi vsus; gustanti calidus, & ficcus. Hæc eadem planta pingui solo sata, plano, & cui indulgens cælum, & cultoris sedulitas arrideat, proh Dij immortales, quam magnam longiusculo tempore subit mutationem! Nam cultu domita feritate, hirsutie & siluestri habitu exuta mansuescit, & humanius viuet. Ex macilentò stipite, succulento, & hilari venustate pubescet; ex breui, amplo; ex contorto, recto, spinæ se contrahent, nodi euanescent, & euadet cutis nitida, & læuis: frondes rotundæ, vel saltem retusis angulis ramos onerabunt; caro venas, & neruos superuestiet, ut blandæ fiant; flores saturatiore colore splendescant, fructus restibilis fœcunditatis, & perennis prouentus, sed humidi saporis, & exoleti, effectis viribus vsui medico; & tandem tantum a prima longius abest forma, ut vix aliquid priorum delineamentorum adumbret. Sic etiam si plantam frigidi & vdi loci alunnam frigidæ & humidæ qualitatis, squallidis, asperis feruidisque locis seras; & olitoris cultu destitutam, vrbano habitu exutam siluescere videbis; & humiditate, & frigiditate aduentitia elanguescēte, ad sicciorem temperiem calidioremque inclinabit. Sed clarius, & perspectius in iis plantis, quam in homine videre est, quæ à sua forma desciscunt, & naturæ germanitate in alienā abeunt, cum suis formis qualitates relinquendo, aliasque nouas adsumendo. Triticum in lolium & linum abit compluta terra, vel crebris imbribus saturum;

tum; & typha pinsita in triticum transit; ocymum quoq; in serpillū, & alia quæ suis locis vberius referuntur. Idque etiam in iis plantis notabilius elucet, quæ ex binis progenitoribus naturam & formam sibi adoptant: nam vtrorumque formam & ingenium æmula facie representant, vt in scorodropaso, quod allij, porriq; vires & formam habet, & zeopyro, zeæ & tritici, aliisq; videre est. Igitur mutata corporis forma, mutatur & plantæ anima; mutatisque viribus, mutatur corporatura; & corporis partibus vis animæ correspondet, vt inuicem virium, & formæ causæ fiant; neque vnquam planta visa fuit, quæ formam vnus, dotes verò alterius referret. Myrtus aloes vires non habet, nec aloë abrotoni: necessàrio consequi par est, vt tali formæ tales vires conueniant.

Plantam cum homine multam habere similitudinem;

C A P. II.

ET si fortasse quispiam vereretur, non recte plantis nos hominem comparasse, vt ceteris animalibus, ac proinde minus firmis argumentis innixos; hic se male versatum in veterum lectionibus manifestabit, qui cum homine plantis multā intercedere cōmunicantiam, & in paucis differre conscripserunt. Planta iisdem ferè membris, quibus animal constat. Theophrastus plantarū historias conscripturus, omnium, quæ in plantarum genere spectantur, similitudinem ex his petit, quæ in animalibus insunt; & sicut in animalium corporibus propria sunt cuiusq; membri officia; sic & in stirpium partibus propria munia; pedes ad gressus, brachia ad complexus natura composuit; nil aures agere valent, quod est oculorum; nil oculi, quod est aurium, nec generandi quidem facultas data est manibus. Hac etiam stirpium genera figurauit, quibus eadem ipsa mater & parens primum radices veluti fundamenta quædam iecit, vt iis quasi pedibus insisteret; truncum deinde superposuit, veluti quandam staturam corporis & habitus; mox ramis diffundit, quasi brachiis, tunc caules, & surculos elicuit, veluti manus. Est in stipite lignum, vt ossa in carne. Os corpori officium vel actionem non præstat, sed ad eum tantum vsus, vt pali in tentoriis, sic lignū in cortice, vt soliditatem præstet, & contra ventorum tempestates robur, & ad onus ramorum sustinendum. Medulla in ossibus, vt etiam in medio ligni residet; alitur lignum medulla, vt ossa animalium.

Falso enim Theophrastus inquit, omne alimentum virentis per medullam trunci, veluti per syphonem hauritur, vt probauimus in Agricultura. Sunt & animalium ossa, vt leonis, quæ medulla careant; sunt & arbores, quæ exiguam habeant, vt olea, buxus, vel quæ nullo modo habere videatur. Aphrodiseus inquit, Stirpes iam ipsas frondibus natura pilorum, pennarumq; vice obduxit; quippe quæ prænorit, vel vt a nimio frigore, vel ab aestu immodico offendi, interireq; possent. Nonnulla enim spinis, tanquã spiculis contra animalium morsus armavit; quum aliis animantibus cornua dederit, aliis aculeos, aliis vngues, aut quid tale, quo sese defendere ab iis possint, quæ detrimentum inueheret. Aristoteles capillum in homine dicit ad necessitatem & præsidii rationem: ad necessitatẽ; quia cerebrum humidum, & vbi plurimum humoris, & caloris, ibi & copiosus capillorum ortus: adiumentum; quia pili extimum expellunt frigus, & calorem. Est in eo emolumentum, vt diximus, egestis hoc modo noxiis e corpore vaporibus, vnde capillaris ortus. Sic per frondium poros plantæ indigesta humiditas diffatur. Theophrastus in caulis frondes amplissimas & ad conseruationẽ, & ad perennitatem, & ad auctiõnem, & ad fructuum generationem esse dixit. Adiciunt auctores capillum ad ornatum esse: tolle humani corporis capillos, tota pulchritudo flaccescit; tolle arboris comã, tota arbor ingrata est. Amittunt & animalia pilos, pennasque; & plantæ suas frondes. Vt capilli summã homini partẽ comam exornant; sic frondes et inuim modo cacumina ramorum, & surculorum quum foliata sunt. Genitalia membra surculi sunt opportuno loco nati. Concipiunt variis diebus; & pro sua quæq; natura grauida alia protinus, aut diutius partus gerunt. Flos præmonstrat fructum, vt menstruum mulieris demonstrat conceptionẽ; non prius est fructifera planta, quam florifera. Fructus arboris, est semen in homine, ad quod ordinatur animal ad speciẽ propagandã. In plantæ cortice sunt venæ, & nerui, vitales partes, vt in homine, quibus attrahit, digerit, & expellit. Oris officio, funguntur radices; Mnesitheus dicit caulis ventriculi. nã sicut in ore succus affectus, nõ perfectus; sic in caule perficitur concoctione, vt alimentum fructibus præstet. Alij radicem corplantæ dixerunt; quod primũ viuat, vltima moriatur. Si radix tabet, continuo demoritur planta; sed si rami siccescunt, poterit rediuiua radix stolones proferre: videtur ergo radices vitæ primordia. Sunt
in planta

in planta succi & humores, vt in homine. Ob id non illepide Platonici *hominē inuersam plantā* dixerunt; & *plantā inuersam hominem*. Trahit enim planta alimentū ex inferiori parte, homo ex superiori. Plato plantas *animalia* vocat, quod vitæ participes sint. Appetitoria vim, & altricē eis tribuit, in quibus Aristoteles & Theophrastus sequuti sunt. Galenus quatuor adscribit vires appetitoria animæ hominū communes; attractricē, retentricē, alteratricem, & expultricē; quibus cibū assumerent; assumptū retinerent, vt in varias suę essentię partes cōuertant, & egerant excrementa. Videbāt enim eas, quibus datæ manus videri possent, capreolis vel clauiculis captare futuras, & pedamenta, quorū ope surrigerentur. Prius enim nutare videbantur, quoad quippiā apprehēderent; dein vbi attigissent, inuadere, ac illico inuolui; & si quid interea alieni, vel noxijs sentirēt, euitare, ac retrahi maximo naturæ cōsilio, ne quid, quod præsidij causā datū esset, noxium facerent. Præterea alias animaduertebant Solis, vel Lunæ lumine gaudere, vt coma & floribus sequi etiā nubilo die viderētur; alias etiam aquis immerfas surgere, & descendere; flores claudere, & aperire ad sideris accessum, recessumq;. Hæc igitur, & alia cum respicerent, Anaxagoras assererat plantas animalia esse, & spirare etiā; immo cum Democrito asseuerauit doloris & voluptatis participes esse; casu foliorū dolere, iisdem vicissim restitutis, capere voluptatem. Empedocles putabat in ipsis esse commistū sexū. Alij, & si in aliis non tam discretius, in palmis sexum esse separatū maris, & fœminæ, immò maris & fœminę semina simul colligata plantari, vt inde perfectissima exurgeret planta. Damageron id quoq; in pistaceis euenire dixit; vtrumq; sexum coniungens, & maris dorsum ad Fauonium spectare debere. Idem Empedocles non solum naturales inclinationes, sed etiam sensum illis tribuit. Existimauerunt Pythagorici perfectiores plātas imperfecti oribus animalibus propinquas esse: immo & quamplurimi sunt, qui quamplurimas plantas inter stirpium, aut inter animalium genus adnue rarent; ita intellectu vigere conspexerunt, & mediam inter vtrumq; naturā videbantur sortitæ. Veteres Græci posteritatis memoriæ mandarūt palmas se vehementi amore prosequi adeoq; est eis veneris intellectus, vt alteram altera deperat; nec prius desiderio leuari, quam eam adamatus mas consoletur. Quandoquidem suis comis pronam incumbere videre est, & quasi viduam sterile scere; sed agrico-

læ, vt cuius amore deflagret, plane cognoscant, plantas inibi obfitas manibus contrectantes, ad eam reuerfi, quæ amore tabet, manibus contingunt; tunc osculo manum blande demulgens amorem confitetur, sese illius desiderio stimulatâ, huius vesaniæ remedia affert, quo amor diluatur. Maris flores trunco erutos, amasiæ capiti circumponit; tunc amans amoris pignore exhilarata, vberi fœtura fœcundabitur. Sensibus arbores valere scribit Zoroastres in Geoponicis: nam si per multos annos arbor aliqua sterilis fuerit, & venerit agricola accinctus acuta bipenni ad arborem detruncandam, si amicus pro ea rogauerit, & fideiusserit sequenti anno fructum laturam, ac ille amici verbis persuasus abierit, quod arbor maximum feret fructum. Nec aliam ob causam maiores nostros scripsisse putandû est, homines quamplurimos in arbores mutatos, nisi ob magnam quâ cum eis habent similitudinem. Nec ob aliud diis multas dicatas legimus, Ioui fagum & quercum; Apollini laurum, & lotû; Baccho hederam, ferulam, & piceam; Mineruæ oleam; Veneri myrtû, rosas, & philyram; Diti cupressum; Cybelæ pinum; Herculi populum; Mercurio punicû; Harpocrati perseam: nec ob aliud arbores ipsas oracula reddidisse antiquorum religio docuit; & Gallorum Druidę nil magis visco & arbore, quam nasceretur sacratius habuere, nisi quod suspicabantur diuinam illis inesse naturam, & plusquam humanam. Trogus & Philemon philosophi animæ nutritiuę opera ex plantis signis colligi posse declararunt: vt cum vegetatiua virtus communis sit omnibus viuentibus, longæui signa colligebant ex plantis, vt quibus capilli longi & firmi, essent longęui, ad plantas referendo, quæ æterna pubent coma: vt pinus, ilex, & medica.

Quomodo antiquiores Philosophi plantarum virtutes inuestigauerint;

C A P. III.

DEPOSCIT flagitatque ordo dicamus, maiores illi philosophantes de plantarum viribus quid speculati fuerint, & nobis traderint; post hæc, nos, qua methodo inuestigandæ sint, docendum pollicemur. Medicorum princeps Hippocrates, post eum Theophrastus, ab eo Dioscorides, Galenus, & alij Mauritanę factionis insignes medici ex saporû signis primas docere qualitates tentauerunt, & ab his quasi nexu quodam secundas, & tertias dependentes, relinquentes virtutes illas, quas occultas, & a nature proprietate manan-

tes appellauerunt. Saporum primus acerbus est, qui inter attingē-
 dum linguam intensissimè constringit; estque frigidus, & terrestris.
 Si acerbitas ipsa paululum remittatur, & linguam vt prius neutiquā
 contrahat, fit austerus, plus frigidus, quam humectus. Si cum eo
 plus humidi admisceatur, euadit acidus, & hic humectior, quam
 frigidior, & subtilium partium. Hos omnes medicamenta dixere.
 Dulcis sapor abrosas linguæ partes sublinat, & euidenti iucundita-
 te blanditur; vt qui ex temperata humiditate, & caliditate exoria-
 tur, & ex eiusmodi sunt nostra alimenta. Pinguis, qui non perspi-
 cuam ingerat voluptatem, minus quam dulcis caliditate præstat, at-
 que aerem participare videtur. Salsus, si calor inualefcit; ob id cale-
 13 facit, abrodit, abstergitque. Hos binos ciborum condimenta dix-
 erimus. Sed qui linguā magis corrugat, amarus est; fit quū calor plus-
 quam par sit, increbuit, ariditate & caliditate præstans. Amaritudi-
 nem ex calido & frigido nasci posse dixerunt Arabes: ex frigido,
 quum post amarorē dulcescit, vt in glandibus euenire videmus; ex
 calore, quum post dulcorem amarefcit, sed certissimæ terrestris sic-
 citatis. Acer sapor abradit, & lancinat linguam cum vehemēti cali-
 ditate acuta: fit, cum calor ad summum superauctus est; ob id com-
 burit, ne dum calefacit, & homini venenum est. Sunt qui insipi-
 dum saporem faciunt; sentire quidem in eo saporem nullum, vt ta-
 men ex ipso fiat aliquis, vt superfaciatur genus, frigidæ & humidæ qua-
 litatis dicunt; quia aquea humiditate obtunditur. Secludunt ex his
 vini & lactis saporēs, cum in eis non vnus, sed plures recipiantur sa-
 pores: in illo austerus, dulcis, & suauis; in hoc, dulcis, pinguis, & sua-
 uis. Porro a principibus qualitibus secundæ ducunt originem, &
 tertiæ; nempe vis emolliens, calore & humore prouenit; indurās ex
 frigore, & calore nascitur; laxans, humore gignitur immodico; ten-
 soria ex nimia frigiditate proficiscitur; consopians, ex vehemēti fri-
 gore. Tertiæ qualitatis sunt, quæ lac, sperma, menstruū, urinā pro-
 uocant; calculos dissoluunt, & similia. Lac creans a familiari, & mo-
 dice calida substantia procedit. Imminuens lactis prouentū ex fri-
 giditate cogēte, & incrassante. Non secus semen genitale creans ex
 tota familiari, & mediocriter calida procedit substantia. Cohibens
 vis ex frigido cogente, & incrassante. Simplex medicamentū, quod
 desiccandi naturam habet, minimumq; caloris possidet sui muneris
 est calculos comminuere, & exterere; calidum, acre, vel tenuium

partium vrinam eiere potest. Has qualitates in quasdam veluti classes, abscessus, vel sedes concludi dixerunt Græci, Latini pariter & Arabes medici; ita vt nonnulla primæ sedis censeantur, alia secundæ, alia tertiæ, alia quartum ordinem sibi arrogant. Primæ classis medicamenta censeantur, quæ calefaciunt, desiccant, humescunt, refrigerant in euidenti quodam successu; secundæ, quæ vix percipiuntur; tertiæ quæ inualescunt; postremæ vrendi licentiam sibi nanciscuntur, & crustas similes adustis creant. Nec his contenti dixerunt etiam quæ in fine vnius, ac principio alterius gradus præstant.

Quod de primis, & sequentibus qualitatibus plantarum antiquiores non perfecte senserint; CAP. IIII.

SED hæc omnia veritatis nescia sunt, & ingeniose excogitata: nam pleraque ab hac præceptione desciunt, quæ infirmant præceptum, quò nihil in his perpetuò statui possit. Amara multa sunt, quæ non calida; & dulcia, quæ non temperata; multa quæ desiccant, minimumque caloris possident, & calculos non atterunt; & quæ familiari, & modice calida facultate prædita sunt, & multum a creando lacte absunt; nec quæ omnia ex familiari, & mediocriter calida constant, semen creant; & insipida multa sunt deleteriæ facultatis: immo & saporibus contrarias habent qualitates; quæ recentiores medici non animaduertentes, neque experientes, addicti solum antiquorum scriptis, verissima omnia esse quasi lege sanxerint. Quis risum contineat, dum aliquos videat, qui dum herbarum saporibus vires & proprietates numerosas, quas possident, adscribere nitantur, inquirunt: In principio amara sunt, paulo post dulcescunt, mox accescunt, postremo vero ex acri in acerbum abeunt; & dum saporibus vires omnes conciliant, haud ferendo errore in reliquis discrepant, & sibimetipsis contrariantur, & nobis ambigua, & falsa turpiter imponunt? Sed quis ferre valet eos, qui sapores in gradus distribuunt, nec scribunt quo cæli climate, situ, solo, culta vel neglectui habita nascatur, ad quorum vel vnius mutationem, variatur sapor, nedum color, & forma? Eandem herbam Arabes sub calido signiferi recessu incolentes tertij gradus calidam proferunt; Græci pariter & Latini, qui temperatam habitant zonam secundi; Ger-
mani verò, qui sub frigida cæli plaga, vix primi dicunt; & quæ apud illos medicamenta sunt, apud hos alimenta. Memini superiore

anno ocymi semen in hiulcas parietum rimasvento delatum conce-
pisse, & coaluisse; idem à mulierculis pensilibus in hortulis opaco
loco rigatum, excultumque; gustanti illud gradum tertium attinge-
re, hoc vix primum videbatur: sub eodem enim cælo. sed quid con-
tingat vbi omnia varia sunt, aliis vel tyronibus iudicanda relinquo;
nam ignoro quomodo suas partes tueri possint. Vel ad abolendam
hanc controuersiam exprimenda fuerant loca, situs, terræ, & cul-
tus: ne ignara medicorum turba hæc vt à cælo delapsa exactissime
obseruantes, falleretur. Sed quia mei instituti non est, & ad hæc cõ-
fuitanda pluribus verbis vti opus esset, quam præsens exigat specu-
latio, omitemus. latius enim loquemur de iis, quum de simplicium
viribus conscribemus; vbi quæ ab antiquis & recentioribus medi-
cis de qualitatibus dicta sunt, nostris principiis accommodare ni-
temur.

*Quod ex alimento, quod suggeritur, plantis primæ qualitates sint vesti-
ganda;*

CAP. V.

HVCVSQVE veterum doctrina exspatiata est; alia verò experi-
menta, quæ non à manifestis qualitatibus eueniunt, antiquos
latuere; & quæ cognoscuntur, nulla ratione & methodo sunt in-
uenta; sed à diuinandi peritis hominibus, demonibus, casu, somnio,
vaticinio, ab animalibus, & eiusmodi alio modo adinuenta esse tra-
dunt medicorum historiae. Diximus enim multa in præfatione, quæ
ab animalibus edidicerint. Ad rabidi canis morsum remedium o-
raculo repertum narrat Plinius cynorrhoda, & alia, quæ superua-
uum duco recensere, & in his recentiores omnes consenuerunt.
Sed nos, ne videamur in vestibulo huius disquisitionis commorari,
non prius cessabimus quam nitentur eo aspirare, si minus liceat in
intimos recessus, & penitissima nature atrii loca penetrare, vbi per-
ennes, vberimique fontes astrufarum rerum emanant: si diuina
fiducia, quæ neminem ad benè agendum destituit, nostræ audaciæ
blandiatur. Ad opus igitur accingamur, remq; breui sermone per-
stringamus. Sed vt perspicua magis, & nitida nostra præceptio red-
datur, diuisionem nostro more proponemus. Herbarum manife-
stæ aliæ, occultæ aliæ sunt qualitates: manifestas frigidi, humidi, cali-
di, & sicci esse iam diximus. Nos primùm de his disseremus, quibus
coniecturis cognosci queât, & aliter quàm vsquam alibi, aut à quo-

piam obseruatum sit, scilicet ab earum alimento, mox de occultis loquemur. Sed prius in mentem ea reuocare opus est, quæ in humana nostræ Physiognomonix libris diximus; docuimus enim quod ex alimentis, quibus imbuuntur pueri à nutricibus, emanabant mores: nam vitia & virtutes nutricum pueri cum lacte hauriunt; nec solum in hominibus id euenire, sed aliis animalibus. Venatores qui generosam canum sobolem conseruare cupiunt, non patiuntur alienis vberibus ali; quoniam lac & spiritus maternus longe magis ingenii, & incrementa corporis auget. Venaticos canes, vt celeriores fiant, Oppianus ceruorum, aut dorcadum vberibus alendos censet. Troglodytæ populi feri sunt, quod non à parentibus, sed ab animalibus alantur. In libris nostris De agricultura explanatæ notitiæ est, surculos qui inseruntur ex subiecto stipite cum alimento trunci qualitates suscipere. Sic planta plurimum interest quo alimento alatur, vt plus minus calefaciat, humectet. Quæ igitur in residibus vdis nascuntur, ampla forma sunt; caule succulento, læui, & tereti; folio numeroso & rotundo; fructu insipido, inodoro, & excolori, gracilibus radicibus, & effœtis viribus. Hæc ex simplici coniectatione frigida, & humecta pronuncianda. Quæ vero in paludosis, anguloso caule, obsequioso, fractu contumaci, fronde laciniata, neruosa, villosaque; radice magna, odoratula; viribus vegetioribus; qualitate frigida, & sicca. In maritimis crepidinibus, angustis foliis, quamplurimæ deficiens fructu, radice, & semine; caule molli, floribus ruffis, frigida & sicca naturæ. In litoralibus, quæ maris æstus alluit, fruticosa specie; caule humili, lanuginoso; albicantibus foliis, teretibus, teneris; semine ruffo, odorata, sed calida, siccaque. At pinguis soli alumna, specie ampla, pingui, hilarique; caule turgenti, læui, foliato multum; folio rotundo, crasso, læui; fructu carnosio, molli, & parum intus lignoso; complexionem calida, & humida. Contra macri soli incola exili specie, macilentaque; caule neruoso, hirsuto; fronde angusta, dissecta, laciniata, neruosa, hispida; floribus luteis; calida & sicca, tenuisque essentiæ. Mediocris vero ex vtrarumque figura, & dote composita est. Si in arenis nascatur, plerumque macra, lignoso caule, exili, hirsuto; folio pusillo, duro; radice lignosa, dura, calida, siccaque. Quæ in asperginosis limbis vetustorum parietum, vel complutis ruderibus lignoso caule; fronde parua, oblonga, crenata; odore immanifesto, & plerun-

& plerunque sterilis; frigida & sicca qualitatis ex aqua & terram sicut calida, aridaque aridis locis, & sterilibus magis, & adhuc magis calefacit, & arefacit; sic in aquis sata, obtunditur eius facultas. Huc accedit neglectus, & cultus stirpium: nam fera planta rudi, & tristiore specie nascitur; caule exili, macilento, lignoso, anguloso, neruosoque; fronde dura, lirata, hirsuta, numerosa, angusta, crenataque; flore pusillo, diluti coloris, odorisque; fructu aspero, intus lignoso, odorato; radice prædura, breui; viribus præsignibus, natura frigida, siccaque. Mitis vero planta viuido, peramæno, & lasciuo aspectu; caule pingui, læui, vdo, foliato, fronde molli, crassa, rotunda, læui, flore maiori, hilari, atrouirenti, vibrantioris halitus; fructu copioso, dulci, vesco, inodoro, radice varie diuaticata, sed viribus imbecillioribus; humidæ, & calidæ naturæ, pingui iam descriptæ tota facie non absimilis. Pingui enim cibo siluestris planta, & aquoso satiata, in humidiorē calidiorēque abit qualitatem; eadem orbata culto, & è suis locis translata in pristinam cedit naturam, calidam, & siccam. Tandem vt eduliorum & potuum copia humana mutatur complexio, sic soli qualitate in plantis eadem euenire neutiquam dubitamus pronuciare. Exempla secundo proximo libro cumulatissime dabuntur.

Quod ex natali solo plantarum vires dignosci possint;

C A P. VI.

EX terræ locis subdiris parallelis, vbi nascuntur plantæ, seduli inspectores ex extrema facie poterunt interna scrutari secreta. Sed meminisse oportet, quid olim in nostris Physiognomicis dictum est, & ne eo reuocetur lector, huc duximus repetenda. E diuersis cæli climatibus maiores nostri diuersos hominum mores coniciebant: nam secundum climata genus efficiebant & mores, vnde signatæ regioni propriam indolem, & proprias animi propensiones statuebant, vt cui tale corpus inesset, & talem animam possidere necesse foret, & secundum climatum regionumque varietatē, hominum mores variari: vt qui Meridiei subiacent, crispis capillis forent, corpore breui, gracilioribus cruribus: animo leui, & mædaci. Arcto qui subiacent, corpore amplo, capillo prolixo, colore albo, crassis cruribus, carne laxa, & ventricosi; sed animo efferi, simplices.

& stolidi. Sic medianis regionibus; media signa & mores. Hæc nos pressius ad nostram Phytognomonicam transferentes, per climata habitus, & vires diuissimus, vt tali regioni, tales vires correspondent. Feruidorum locorum indigena planta retorrido, & macilento habitu erit; stipite gracili & contorto, & squarosa cute oblitto; foliis crispis, fructu odorato, calida, vridaque facultate, tenuiorumque partium. Quæ sub Aquilone, procero caudice surgit, enodi, recto, crassoque, folio promisso, læui; pauci, vel tetri odoris; ignauis viribus torpet, sed gelidæ, & rigentis naturæ. Accedit de situ dicendum: gerit enim ætheris vices: nam planities, colles, & valles cælum commutant, & quæ calida cælorum ratione sunt, situs obtundit, & humida efficere potest, & arida humefacere. Celsiorum montium inquilina, strigosa, & tristi facie, breui corporis forma, cõtorta, & spinosa; folio paruo dissecto, fructu lapido, vi præstantiori. Campestris plantæ hilari vultu, caule rotundo, læui & nitido, foliis rotundis crebris, fructu crebriori, & lapido, & ferè coincidit cum mediæ regionis alumna. Conuallium vmbrosarum soboles, palenti & veluti morbofo aspectu est, & tumida forma; attollitur procero & glabro caule, tenero, & enodi, diri foliorum fœtura: folio amplo, carnofo, molli, obtuso: fructu amplo, insipido, inolidoque: radice magna, fungosa: sed irrita vires, humidæ, & frigidæ qualitatis. Ex his composita erit, quæ in collibus nascitur.

Ex primis qualitatibus emanantes aliæ vestigari poterunt; CAP. VII.

EX his primis qualitatibus aliæ succedunt, vt & maiores nostros diximus docuisse. Succurrit ex nostra Physiognomoniam argumentum, quo vnus Aristotelis doctrina ex duobus, vel aliis passionibus alias inferri posse, & coniectari; vt si pauper est, ergo blandus. Si cognoscimus hominem tristem, iracundum, & immotigeratum, possumus continuo inferre hunc inuidiæ nota non carere, & si in eius vultu inuidiæ notæ nullæ appareant. Hunc modum Dialectico ascripsit: nam tria illa, vt priora & antecedentia, & ex his postea conclusio infertur. Vnde Phytopta quum aliis coniecturis herbam calidam esse cognouerit, eandem odorare, & tenuium partium esse; poterit & illico inferre, quod vrinam mouere possit: nam calida cõ-

coctu,

coctu facilia sunt; odor nullam gerit corpulentiam; & quæ concoctu facilia, facillimè etiam vrinam ciere possunt, vel res calida admodum vim obtinet calefaciendi, & vrinam promouendi. Quæ calorem possident nostro quam simillimum; puri mouendo, ac immaturorum concoctionem moliendo idonea sunt: nam vernaculum corporis humorem nec adaugent, nec minuunt; sed fouent, ascititiumque in spatiis receptum digerunt, & alia, quorum medicorum libri referti sunt, ob id consultius omitemus.

*De similitudine, quarerum occulta proprietates
agnosci possunt;* CAP. VIII.

IAM ad modum deuentum est hætenus cunctis intentatum, & quem maxime intendimus, quo quisque quasi consiliorum naturæ particeps ex apparentibus in facie similitudinibus arcanas dotes assequi possit. Erat enim in humana Physiognomonia per apparentem morem diiudicandi modus, vt, quibus moribus se quisquã exercendo præfiguraret, tales ei mores inesse pronunciabant. Vt si quispiam sapissime oculos sursum adduceret, salacem indicabant; quippe concumbentes oculos sursum attollunt; & si quis eum natura vultum præ se fert, quem irati solent, iracundus censebitur; sic hilari, mæsto, seuro, austero, tristes, & ludibundos iudicabunt. Pulchros facie, animo & moribus pulchros; contra deformes & monstra in corpore, sic animo deformes & monstra dicebant. Vultus similitudo index est cordis. In vultu similitudo magnificentia, auaritia, probitatis, improbitatis, vigilantia & ignauia, anxietatis & studii apparet. Ex similitudine partium animalium internorum morum iudicium desumebamus, vt vidimus: & tandem humanæ Physiognomoniae ex vultus, & animalium partium similitudine tota pendebat scientia præcognitio. Haud secus existimandum est in hac Phytognomonica, quod plantæ internos mores frondium, fructuum, radicum, stirpium, actionum, morum, aliorumque quoad possunt conspicua allusione, & consimilitudine demonstrant. Est quippe per similitudinem demonstrandi modus, quo sapissime summus rerum opifex diuinas & occultas res solet patefacere, vt supremam idearum similitudinem referrent. Nec præstantiori, aut concinniori poterat modo. Nam si plantam loqui fingamus, & secreta suæ naturæ commoda, quibus præstat, promere vel-

et, quocunque sermone, quibusuis modis loquutura, non ab omnibus perciperetur, quum & sermones, & scribendi characteres singulis gentibus proprii sint, & peculiare: unde aut vni nationi, aut infinitis loqui linguis oportuisset: sic arguta naturæ solertia suis rerum similitudinibus & breuiter, & perspicue satis simul omnibus facit. Est enim similitudo pictus sermo, vel picturaloquens, quæ quouis sermone, quibusuis notis valentior est: nam muti, quibus pro sermone gestus sunt, & alia animalia sermone carētia, motib. corporis suos indicāt affectus. Quosdā populos narrat Plin. sine lingua, quibus p sermone nut^o est, motusq; mēbrorū. Similitudo etsi semper eiusdē habitus, tantū habet momēti, vt ipsā dicēdi vim superet, nullaq; res magis animo infigitur, q̄ artificiosa pictura. Vulgo pictura idiotarū sermo dicitur. His accēsendæ vidētur similitudines, & proprię rerum facies, quibus Ægyptii sapientes suos animi cōceptus exprimebant, vt omnibus essent conspicui, quas *hieroglyphæ grāmata* nuncuparunt. Sic rudi vulgo, montium accolis, opilionibus, mulierculis mapalia habitantibus, & iis qui in desertis mundi plagis nascuntur, longe à medicis, eorumque consiliis, quomodo sibi mederi possint, propriis picturis morbum designantibus alloquitur natura, ne præsidio destituti à morbis trucidentur. Quare minus quin sit verū refragandū est. Hac vi similitudinis in astrologia, somniorū interpretationib. agricultura, & aliis scientiis vti poterimus breuique tēporis momento ea nosse non difficile, quæ maiores nostri longis temporum interuallis sola experientia duce sine causis adinuenere.

Quod Genethliacorum scientia ex astrorum similitudine desumpta sit; CAP. IX.

DEMONSTRAT enim nobis immēsus rerum conditor non ab simili similitudine quid astra portendere possint, colore, motu, figura & magnitudine; si cui libeat altius astra prosequi, & genitales causas è sublimi inquirere, etsi nos minus hæc probemus, neq; instituti operis argumentū sit. Fædę & prodigiosa videntur mundo luminū orbitates in principibus astris Sole & Luna; ideo eorundē defectus mundo fæda, prodigiosaq; portēdunt bella, pestes, interitus, trucidationes, & annonas. Nec minus horribilis cometarū apparitio, præsertim si rubiginosis, & cruentis crinibus horrebunt. Sic parelia, trabes ignitæ, & tubæ, ex horum duratione euentuū duratio, & ex colorum similitudine morbi, & euentus præfagiuntur: nam si
fulco

fusco colore, vel pallore infecta sunt, Saturnum te admonebunt; si sanguineo, vel igneo, Martē: unde æstuosas febres, ignitiones, & sanguinis profusiones. Sic ex configurationū similitudine, & incessu reliqua similiter perdiscuntur. Saturni sidus rigens plūbeo pallore liuescit, oculos offendens; in quorum natalibus præualet, facile liuidos, natura frigidus, humorib. plenos, pituitosos, & eiusmodi morbis obnoxios reddit. Martis igneū, sanguineū, & atro pallore fœdū, horrificū, minax; vt oculos lancinet, homines rubētes facit, & attos; leprā, feros lichenes, scabiē, & eiusmodi atrabilarios morbos pollicetur; vulnera ex igne, sanguineas excretiones, effluxus, æstuosas febres, pestem, mortem, & dira minatur. Nostræ naturæ cōtrarii sunt ambo infortunæ dicti. At Iouis lumen ex candido in atrū coruscans maxima hilaritate oculis excipitur. Sic Venus eiusdem sideris emula, per amœno & roseo fulgore aspectū commendat; quia ferè cōcolores, ideo per similes effectus spondent. Venustos & facie venerabiles reddit; vitam, opes, gloriā, & splendorem, non nisi salutaria bona, & salubres influxus condonant; nostræ naturæ amici, & ob id *fortune* dicti. Sed colores, qui in his diuerse spectantur multiplici & venusta mistura in vno solo Mercurio spectanda venit. nam relucet in eo Saturni luridum; Martis igneum; Iouis candidum; Veneris flauum; nec non vtriusq; nitor, hilaritasq; ob id non peculiaris naturæ, sed cum quibus fuerit configuratus, vel itidem se insinuat, fit eorundem virtutum particeps, & vices explet. Sol vero & Luna magnitudine & luminis splendoris prærogatiua, neutiquam triuialis potestatis, sed principatum sibi vendicant, cæteris imperitant: quibus conuiuent, bonos augent, malos mitigant; quibus vero aduersantur, bonos inficiunt, malos pessimos reddunt: & tandē maximus ille siderum interpres Ptolemæus per ipsam quidē constellationis quasi faciē & formā futurorū species deprehendi posse retulit. Vitæ splendor, principatus & opes ex luminum satellitio deprehenditur; stipatus nanq; significator beneficis eiusdē conditionis sideribus illustrē & gloria conspicuum statum decernit; contra si satellitio destitutus, & luminaria cursu vacua, obscurā vitā & abiectam deferunt. Obscuræ & nebulosæ stellæ in solis cōfiguratione vt Pleiades, vel quæ in Cancro, Sagittarii telo, & Scorpionis aculeo, oculorum orbitates, vel hebetem aciem portendunt. Sol stellarum lucidissimus, qui cæteris lumen fœnerat, oculis, lucidissimis corpo-

ris partibus imperat. Infortunæ in altis cæli culminibus alta pericula denunciant, vt præcipitationes. Luna in flexionibus circum-
 rum, vt in tropicis, flexuosos reddit & gibbos. In nodis verò,
 vt in æquinoctialibus, claudos & podagricos. In extremis partibus
 signorum infortunæ extremis artubus minantur, pedibus & ma-
 nibus. Vitæ ortus ab oriente, mors ab occidente Sole; vitæ status è
 cæli medio. Arabes inquit, sidera in altioribus cæli absidibus col-
 locata, proceros homines creant, in infimis oppositis, breues & pu-
 milos: sic in mediis recessibus, quadratę corporaturæ. Sic multę la-
 titudinis latos pinguesq; faciunt; sine latitudine macilentos. Satur-
 nus tardi motus in suo circulo pigros facit, & pertinaces in opinio-
 nibus; Luna velocissimi motus mobiles, & leues mente. Sidereus
 Galaxiæ candor lacteum colorem natis præstat. Heraclides Ponti-
 cus tradit, quod Caniculę exortus præcis summoperè obseruabatur,
 vt ex eius colore de anni statu coniecturam caperent: nam si obscu-
 rior, & veluti caliginosa oriebatur, grauem & pestilentem fore an-
 num: si clara & pellucida, salubrem, ac prosperum. Qui nascuntur
 in ipso terræ motu momento, semper pauent: in tonitru semper
 languidi: ardente cometa, ex ardenti complexione amentes; inter-
 lunii tempore, debiles; aut, vt Aristoteles scribit, atra bile laborâtes:
 & sexcenta alia, quorum Astrologorum libri referti sunt: vnde ho-
 rum similitudine ex se quisque poterit scientiam præfigurare.

*Somniorum interpretationis ars ex similitudine de-
 sumpta; CAP. X.*

SIC etiam coniectores ex somniorum similitudinibus præfagi-
 unt. Anima enim è corporis functionibus soluta per somnum,
 & sibi ipsi restituta, quasi in recessu quodam tota sibi sua est. In se
 ipsa reflexa per diuinitatis suæ principia, cælestemque cognationē,
 quælibet quæ ventura sunt, videt: & corpori suo domicilio (quod
 tunc pene mortuum est) cui præest, quibusdam coloribus, figuris,
 quantitatibus, & similitudinibus statum corporis explicat, & per
 visiones repræsentat, vt sibi ipsi caueat: non tamen semper, sed supe-
 rùm permissu. Joseph Hebræus regio pincernæ prædixit post tres
 dies ad pristinum officium restitutum, ex vitis similitudine, quam
 ipse somniauerat, tres palmites fundentis, & ex vuis maturis expres-
 sum vinum Pharaoni propinatum. Et pistori, quod post totidem
 dies patibulo suspenderetur, quum tria canistra somniasset super
 caput

caput habere plena pane, & quod aues ex alto comedebant; quum
 19 aues suspenforum carnes edere soleant. Et Pharaoni præuidit se-
 ptem annos futuros vberes pecoris & tritici, totidemque annonæ
 & famis; quod in somnis vidisset septem boues pingues pascentes
 in palustribus, & septem alios macilentos etiam in ripa deuorantes
 præpingues. Et septem spicas è culmo pullulantes plenas, totidem-
 que inanes, & vredine tactas illas pulchras depascentes. Et quod
 ipsemet somniasset suum manipulum consurgere & stare; & fratrum
 manipulos circumstantes adorare manipulum ipsius, & Solem &
 Lunam, & vndecim stellas adorare eum, interpretatus est fore vt
 vndecim fratres, pater, & mater incuruarentur, & venerarentur
 eum. Rursus ex subcineritio pane, quem somniauerat miles Me-
 dian volui in castra Median, & peruenire ad tabernaculum, subuer-
 tere illud, & terræ coequare, interpretatus est Gedeonis gladium
 castra funditus perdere, & Median capere. Statua, quæ somniaue-
 rat Nabuchodonosor, erat capite aureo; brachiis, & pectore argen-
 teis; ventre & femoribus æreis; tibiis ferreis; pede, cuius pars vna fi-
 ctilis, altera ærea, & lapis de monte abscissus percussit, & abscidit
 statuam, & euauit statua, & lapis mons factus est, & repleuit terrâ.
 Daniel ex Deo interpretatus est caput aureum esse Nabuchodono-
 sor magnum; & pedem argenteum, fore regnum; partem creâ, quod
 terræ vniuersæ imperabit; partem ferream, quod omnia hæc cõte-
 rentur. Digitorum pars ferrea, terreaq; diuisio regni erit. Pars con-
 trita, pars solida, ferrum fictili mistum luto, quæ cõmiscentur huma-
 no semine nõ adhærent; sicut ferrum nõ commiscetur testæ; sic arbor
 in medio terræ, cuius altitudo nimia, vt cælum repleret, forma pul-
 chra, & fructifera, sub ea bestię; in eius ramis volucres. Sanctus de
 cælo clamat, *Succide arborẽ, destrue fructus, & disperge bestias, & vo-
 lucres; finite radices; & herbis extrinsecis alligetur vinculo æreo & fer-
 reo, & tingatur rore cali; commutetur cor humanum, vt fiat ferinum; &
 per septem tempora duratio eius.* Idem ex Deo interpretatus est arborẽ
 esse Nabuchodonosor, cuius potestas omni terræ dominabatur;
 sed Angelus nunciat, filioq; quod eiicieris ab hominibus per septẽ
 annos, & eris fera, & comedes fœnũ vt bos; & cõspergeris rore, do-
 nec cognoscas dominum tuum: sed postquam cognoueris regnum
 à Deo, remanebit tibi, hoc est germen radicũ eius. Sed ad Græco-
 rum historias digrediamur. Aquila infortuniũ portendit; quia ra-

pax, & sanguinolenta. Penelope aquilam somniabat, anseres, quas domi alebat, necantem, ex Homero Odyssæa xi. vnde interpretatur Vlysses procos sua bona destruente necaturum. Philippus Macedonia Rex post nuptias visus est coniugi suæ per somnium affixisse leonem; Aristander Telmeseus coniector grauidam mulierem affirmavit; haud enim solere vacuis rebus sigilla affigi; & leonis natura pariturâ infantem. Alexander somniauit se cū matre concubere; interpretatū est vniuersæ terræ regno cū potiturū; concubere enim prosternere est; matrē, terrā interpretatur; q̄ terra mater vniuersalis sit. Hecuba prægnās vidit in somnis se facē parere, qua regnū cōbureretur; peperit Paridē, cuius causa Troia cōbusta est, & in cinerē redacta. Quæ apud Artemidorū Daldianū leguntur, omnia ex rei similitudine desumpta. Siluæ tristitiam, & animæ perturbationē designāt: sunt. n. siluæ confusionis plenæ: seruis plagas denūciant, q̄ è siluis virgæ cædātur, quib. ipsi cædantur. Plantare arbores optimū præfagiū vxorem ducentibus; nā liberos procreabunt. Mulier ager est; plātātur in ea liberi, vt stipites in aruo. Hippocrates arbores germinātes, fructib. onustas, corpus sese bene habere portēdere dixit; si steriles, humani seminis corruptionē. Si folia deciderint, humidis ac frigidis humorib. lēdi. Si germināt sine fructu, calidis & siccis. Arbores, quæ tarde veniūt, tardius mala propulsare, & morbis salutare. In oleis excrementa eiicere, prosperū; q̄ eiusmodi excrementis delectentur oleæ: sic oleo perfundi gaudiū; mala dulcia & matura bonū, præsertim vxoratis, & amantibus; mala. n. obdulcedinē Veneri amica sunt; acida vero, lites & cōtentiones. Mora & punica vulnera significant obcolorem, & sanguinis similitudinē. Pyrū prosperū notat, q̄ diu asseruetur. Ficus albæ bonæ sunt; nigra inopportuno tempore calumnias, & detrectationes. Nuces, & quæcunque infringuntur, strepitū & turbationes ostendunt. Laurus mulieribus bona, propter viriditatem, & speciositatem; sed iis qui aliquid sperant, mala; propter eius amarulentiam. Pinus ad nautas refertur propter ligna, quib. constant naues, & picem, & resinam. Arboreā coronam aliter, quam supra caput gestare, sinistrum accidere notat, quū coronæ propria sedes caput sit. Zoilus filios olea coronatos circa talos vidit in certaminibus; illos, priusquam in certamen venissent, vitam functos, cū tali à terra non procul absint. Somniauit Xerxes se habere caput deuinctū oleaginea coronâ. cuius ramis vniuersa Græcia obum-

obumbraretur; eo omine, quod Athenæ oleæ inuentrix fuisset, in Græciam profectus est, etsi multi id aduersarentur. Palma, seruis libertatē donat; quā liberorum sit gestare coronas. Spinæ, & rubi ad securitatē valent; quū sepes inde fiant. Plura apud Platonē leges, & Ciceronē libro de Diuinatione, & Natura deorū, & Valeriū Maximum. Et Aristides, & Iāblichus de arcanis Ægyptiorū tradūt ægrotautes somno ex similitudinib. curationes capere cōsueuisse; & Strabo in Epidaurici Æsculapii tēplo pernoctantes dicit aduersę consuluisse valetudini. In Haruspicina eadē obseruatur similitudo; cuius aliqua etiā ex antiquorū scriptis colligemus exēpla; non vt eis fidem præstemus, sed vt ostēdamus in eiusmodi, & in cunctis similitudinē obseruatam. In augurali disciplina equus semper imperium, & bellum significat. Apud C. Iulium equus humanis prope pedibus natus est, vngulis scilicet in digitorum modum subscissis, & ei terræ imperium portendi Haruspices respondēre, quem Cæsar magna aluit cura. Bellum etiam ostendit, claro Virgiliti testimonio;

Bello armantur equi, bellum hæc armenta minantur.

Infelicē conflictū in Numantinis in Mancinū illatum prædixerunt pulli, qui escā non acceperunt, sed ex cauea euolarunt. Iupiter maximo fragore tonans nocte, significauit Vlyssē apud Homerū iniurias procorū vlturū. Et cum vtrinq; acies Græcorum & Troianorū in procinctu prælii starēt, sanguine pluit; significans Græcorū maximā stragem. Sacrificantib. Græcis apud Homerū, ex ara prorepit serps in proximū planū, in quo octo erāt passeris pulli: Calchas bellū aduersus Troianos in nonum annum producendum retulit.

Congruuum sibi cultum sui similitudine singulas plantas demonstrare; CAP. XI.

NEc minus diuine quam satis perspicue summus ille mundi antistes agriculturā ostendit, vt qualem cultum vnaquæq; planta sibi adoptari latatur, talem indole præferret. Flagitāt enim singulæ plantæ peculiare cultum non solum sub diuersis, solo, celi plaga, & mundi situ; sed sub eodē cælo, breui intercedēte intervallo tota varia & diuersa est, vt nil in vniuersum de eis perpetuo præcipi possit. Vnde priscorum sedulitatem in condendis earum præceptis semper vanam & ridiculam existimauimus. At quia agricultura diurno, & diurno hominum victui adeo necessaria est, vt sine ea mortalium fors consistere non posset; naturæ industria factum est,

vt vnaqueq; planta sua forma, similitudine, & viuendi modo idone-
 um cultū & tempus demonstret; ita vt simplici inspectione, & ob-
 seruatione conici possit. Nos paucis & perspicuis rem aperiemus.
 Ex siluestriū plantarum inspectione, quæ sponte naturæ nascuntur,
 obseruare licet. Radix vnica, simplici stylo prorepens, profundum
 solū deposcit; vt cupressus, pinus, pyrus, & cesculus: nā quantū corpo-
 re eminent, tantum radice descendunt. Quæ vero breui, contorta,
 & per summa cespitum vaga, pauco contenta est; vt olea, prunus,
 unica malus. Quæ gracilioribus, fibrillis innititur, vt in villos, sta-
 mina, vel tenuissima filamenta abeat, solutam & tenuem terram ex-
 poscit, quo facilius eam subire possit; vt atriplex, blitum. At dura 21
 & solida, duram solidamq;. Quæ à caudice lata in mucronem se dif-
 fundit, vt cuspidatus cuneus videri possit, macerias, & diruta ædifi-
 cia quærit, saxorumque interueniis depacta viuit, *saxifraga* dicta; vt
 morus, ficus, vlmus. Arborea ad germinationem properantes, vt a-
 mygdala, persicus præcox & Armeniaca, quæ Ianuario florent, pri-
 mis æstiuis imbribus plantantur; quæ sero, vt morus, poterimus se-
 rius ferere, vt vitis, & malus: oportet enim sub terra aliquantisper
 lateant, vt sola vniantur, & concipiant: & quæ intermedio tempo-
 re germinant, poterunt intermedio autumni, & veris plantari. Fru-
 mentacea, quæ ieiuno aspectu, & macilentio sunt, pingui veruacto
 gaudent, & fœcundo latamine. Ieiuna plus cibi optant; sicca cor-
 pora largum & pingue alimentum desiderant; sicco & macro nil v-
 tilitatis hauriunt. Sic ieiuni & macilenti homines pingui cibo de-
 lectantur, vt colore & viribus proficiant: & in arboribus cæteroquin
 reapse idem. Auerruncandam se demonstrat herba, quæ vitium &
 importuna comes segeti est. Caduci palmites, qui vbi terrā attige-
 rint, radicantur, iterumque nascuntur, repleturi omnia, nisi coerce-
 antur, vt vites, se propagari velle fas est credere. Ea inferi flagitant,
 quæ abortus & degeneres fructus ostendunt. In insitione ea coale-
 scunt, quibus eadem corticis natura, quæ que pariter florentia eius-
 dem horæ germinationē, surculorumq; societatem habent: nā quo-
 tiens humidis repugnant sicca, & mollibus corticum duri, difficil-
 lime cōcipiunt. Quæ densiori libro vestiuntur arbores, quia ex ter-
 ra copiosum humorem sugunt, *ἐμφομιστοιὸν* desiderant; vt ficus, olea,
 cerasus: aliter cū surculus intra corticē, & lignū adigitur, corticis fa-
 scia distrūpitur. Quæ tenui cortice iunguntur, foris exsuccæ, pauciori
 humore

humore contentæ, tanquam relicto cortice humor in interiorem medullâ se receperit, vt vitis, citrea, encétrifmon quærunt, & in nutritio parentis sinu aduenâ surculû alunt. Quibus labat humore nimio cortex, ac subest pinguis succus, conuenit ἐνοφθαλμοισιν, gemmâ. n. ex alia sublatam includunt, & in mollibus corticû lecticis blâde recipiant, & viuaci cõpage coeunt. Quibus detruncata brachia non renascuntur, denegata est insitio: nunquâ agricolis cõspecta est cupressus, picea & pinus, quæ alienos partus aluisset. Resinâ & picê collachrymantes, reliquarû inoculationis, & insitionis consortium aspernantur: in picea & pinus numquâ insitus termes cõprehendit. Putatione illæ arbores quærunt: quæ nimia fecunditate exhauriuntur, vt vitis; coercetur enim eius luxuries putatione, eodẽ modo quo lasciuia ramorum perulantia siluêscunt, vt oleæ. Quæ vero attonsiõne læduntur, nil adimendum suademus. Quæ aquosos & magnos breui temporis interuallo fructus producunt, paludosis & opacis gaudent; vt pepo, cucumis, cucurbita. Quæ magno turgentes volumo, longiusculo tempore, vt cotonea, citria, & mala humidis, vel quæ irrigari possint. Quæ minuscules; vt lotus, cornus, palma, montes & sterilia loca. Flores hilaris aspectus, & venustæ elegantia: vt rosæ, apricari gaudent; tristicis & luridi, opaca loca sectantur, vt buxus, cupressus, solanus, & similia. Quæ quia opere huic dicato copiosè tractauimus, omitemus; sufficiat aliqua delibasse, vt ostēderemus similitudine, & sui forma omnia internas dotes demonstrare.

Homini, quæ ex plantis, eiusque partibus humana membra mentientibus oriuntur, commodas; CAP. XII.

SED quia hæc similitudo vaga, multiplex, & in magno est ambitu, ne perplexa, aut magnopere confusa recensio legentium animos perturbemus, tabellam partitionis solitam subdimus, vt & memoriæ breui compendio consulatur; & rem paucis, & perspicuis in concinniore seriem digeramus. Occultæ igitur plantarû proprietates similitudine demonstrantur, primo animantium, mox inanimatorum. Dicemus primo animantiû, videlicet hominis, quadrupedum, volucrû, piscium & reptilium, homini suis similitudinibus non solum humanos artus, quibus medetur, sed morbos; nec solum suis partibus, vt pote radice, trunco, fronde, flore, fructu, & semine; sed suis actionibus, & moribus, vt frondes retinendo, abiiciendo, sobole, numero, pulchritudine, & deformitate, & vnâ mores &

actiones animalium. Inanimatorum sunt stellarum, metallorum, gemmarum, & lapidum dotes. Primo recensēbimus, quæ humani corporis artuum similitudinem habent, nec solum partes, sed partium partes. Plantarum humores in alimentum assumpti, eisdem humores augent; vt pituitosi pituitam; biliosi bilem; iidemq; in medicamenta recepti delegatam vim habent eisdem trahendi. Atriplex, cuminum, ammi, liquore flauo liuescunt, continuo esu & vsu bilem augent; morbum regium & pallorem inducunt; eadē, atriplex, cuminum, & eiusmodi suo pte ingenio flauam bilem excernunt, & icterum curant. Atriplex plantarum colores, choleram augent in tantum, vt dæmoniaci videantur; vt brassica, thymum, papauer, hyoscyamus, morbosq; inducunt atræ bilis alumnos; quorum deiectionem moliuntur earūdem herbarum succi, vt brassica, epithymus, veratrum nigrum, & mandragora. Albam pituitam inducunt, eliciuntq; albifloræ plantæ; ocymum, elleborus albus, sambucus, & daphnoides. Quæ sanguineo succo madent, sanguinem purgant; vt rosa, centaurium, rhabarbarum. Menses supprimunt, & vulnerariæ sunt, morus, punica, cistus, polygonon. Sic misti coloris plantæ, mistos humores tollunt; vt parthenium mellino flore per ambitum albo, pituitam & bilem educit; casia rubra, carne nigricante, sanguinem à retorrída bile expurgat; vel flauam, quæ in atram degenerauit. Lactuca, sonchus, tithymalus lactuosæ sunt, lac prouocāt, & geniturā adaugent. Ad alopeciam valent capillares plantæ, adiantū, trichomanes, & polytrichon Apuleii. Carnosæ, lignosæ, neruosæq; vt bulbi, abrotonū, & poterium, carnem, ossa & neruos augent, sanantq; Quæ externos artus referunt, vt orchides testiculorum speciem præferentes, sunt Veneris incentiuæ. Digitis hermodactyli medentur, qui digitati sunt. Quæ internos, ad cor valent; citrium, nardus montana, & antitora, labantesq; sensus reficiunt. Ad lienem asplenium, quod eum absumat; ad pulmonis vlcera, pulmonaria; ad tracheam arteriam, casia; ad mulieris vterum, aristolochia; ad vesicam, solanum, haliacacabū, & maiora, quæ tertio libro continentur.

Quod plantæ, quæ animalium partium representant similitudinem, eorum virium compotes sunt. CAP. XIII.

SVNT eadem, quæ similitudine non hominum, sed animalium membrorum effigiem representant, vt eorum virtutum compotes intelligantur. Hic accuratius curam impendere decet; hinc ex ab-

ex abstrusiore natura penū plantarum proprietates, & diuitiæ promuntur. Diximus in priori Physiognomonia, quod quemadmodū homo solus animalium omnium mores habebat; fortis vt leo; versipellis vt vulpes; luxuriōsus vt ceruus; conuitiator vt canis; sic cunctorum animalium morbos patitur: laborat enim quartana, vt leo; alopecia, vt vulpes; luxuria, vt ceruus; rabie, vt canis; ob id artifex natura animalium membrorum in herbis ostentauit figuras, vt perdisceret omniū miserimus homo quomodo suis morbis opē afferre possit. Nos in hac Phytognomonica, merum & verū dogma sectabimur, quo in Physiognomonicis vsi sumus. Diximus propria signa in vestigando primas partes sibi vindicare, & propria esse signa ex animalib. desumpta; quæ cū passionib. retro commearent, mutuōq; conuerterentur; vt cui signū competat, eidē & effectus; & cui effectio, pariter & signū; & quæ signis vacent, & effectib. vacent. Exemplū attulimus. Ad disquirendum propriū fortitudinis signum, cōsiderauimus animalīū genus, cui in vniuersum ea insit passio; vt leonū generi, post aliā animalīū genera, quæ non vniuerse, sed peculiariter eandē passiōē patiātur; vt equ⁹, taurus, aper, vrsus: mox signū cōsiderandū, q̄ leonino generi nunquā desit; & aliis particulariter, vt quæ fortia sint, habeāt; imbecilla vero, eo careant. Id erit extrema magna habere, q̄ inest vniuerso leonū generi; & leo, taurus, & vrsus fortis, etiā extrema magna habent, & quib. signū id deest, sint flaccida; illud erit verum fortitudinis signū, præsertim cū illis artibus exerceatur fortitudo. Ex his arguimus; *Omne extrema magna habens erit forte.* Ad canonicam nostram redeundo, vestiganda est planta, quæ aduersus virulentos serpentium ictus præstet. Primo considerandum est in plantarum familia, cui præcipua dos sit serpentum moribus mederi; & quum ad præsens non succurrat dignius, sit ruborum species: mox aliā vestiganda sunt genera, quæ non vniuersaliter, sed particulariter ea virtute muniantur; vt pyrus, & olea: mox nota contemplanda in rubo, quam omne genus possideat & quæ aliis insit, quibus illa virtus; & illa erit vncas & hamatas spinas habere, viperarum aliarumq; serpentū dentes exprimendo, quibus mordēdo venenum infigunt. Rubus maxime senticosa est; pyrus & olea spinis carent, quæ gnauiter contra venenum operantur; at oleaster, & pyraister spinosiores, & valentiores in operando sunt; & spinosa herba contra venena sunt, vt tribulus, paliurus, rhamnus, spina

alba, chamæleo albus, similax aspera, eryngiū, & carduus benedicta, quæ non solum ad serpētum ictus, sed rabidi canis, scorpionis, phalangii & aliorum. At ne in signorum electu decipiamur, si insit vni animaliu generi duplex affectio, geminumque signū, cui affectioni quale indicium conueniat, doceamus: & tunc in leone exemplū attulimus, qui duplici affectu præditus; fortitudine scilicet, & liberalitate; & duplex signum præfererat, extrema magna, & latam frontem; vtrum elata frons magnificentiæ, an fortitudinis peculiaris nota erit? hac vtendum regula illic monuimus: *Oportet animalia considerare taurū, equū, & vrsū, aliāq; robusta: quæ si magna habere extrema nouimus, & munifica non sint, neq; elatam frontem habeant, elata frons liberalitatis potius quam roboris præcipuum argumentum intelligitur.* Aspicienda sunt quoque alia animalia, quæ munifica sint, & elata fronte perambulent. Hac eadē methodo in hac nostra Phytognomonica vtemur. Ceruū febribus, & veneno mederi nouimus, ne vestigiū ingenia distorqueantur, vel anceps animus remoretur; vtrum phyllitis, quæ ceruinā linguā effigie representat, sit contra aculeatos venenosorum ictus, an contra febriliū circuitus? contēplabimur alias cerui partes, & videbimus inter alias partes cornua in eo multū ramosa, & spectabili raritate visenda; cōsiderabimus an alia quoq; sit herba, quæ ceruorum cornua imiteretur, & eos sanet; quos serpens momorderit, & febres inuaserint, cum præcipue cerui cornua contra venena existimentur. Ad manus venerit cuminum folia habere dissecta, ramosa, capillacea, acuta, ex aduerso alterno situ exorientia ordinata serie, in fastigiis ramosa, & dotes contra venena possidere non contemnendas: ex hoc cuminum veneni antidotum, & phyllitin ad febriliū ambitus præualere, quum videamus non solum cuminum, sed ferulacea omnia eodem foliorum habitu cornua ceruorum imitari, vt fœniculus, ferula, peucedanum, galbanum, euphorbium: nec ab hac forma abhorret melanthium siluestre, & eosdē vsus præstat. Ex his igitur, quoniam scorpionem suis radicibus imitantur thelyphonon, cynoctonon, & aconiti species; ideo eorum morfibus medentur. Serpentes radicibus suis quercus, bistorta, & vulgaris scortzoneræ, & earum venenis opem ferunt. Muscas, & papiliones flores; cynosorchidum, & legumina ad fecunditatem valent. Sic polypodiū ad polypum; & ptyllion ad pulices. Maculosas serpentum pelles ostendunt aron, dracūculus, arifaron, &

ron, & anguinum allium. Squamas, pinus, picea, & eryngium, & præstant ad earum venenum. Ex ferinis artibus demonstrant viperarum caput echion; antirrhinon, vituli; cynocephalon, canis. Caprarum cornua, tragoceros; bouis, bueros; galli cristas alethorolophos. Murium aures, myosota; leporum, dictamnus. Snillos oculos, hyophthalmos; & canum, cynopsis. Luporum os, iris; & ²⁴draconis, dracunculus. Bouis linguam, buglossum; canis, cynoglossum; auis, orneoglossum, & cætera, quæ a linguarum formis nomen auspicantur. Serpentum dentes, senticosæ herbæ, vt diximus. Mergi collum, similax aspera; testiculos canum, cynosorchis; asini vererum, lilium; scorpionum caudam, flores heliotropij; pastinacæ, piscis, siue trigoni; caudam, pastinaca radix; equi caudam, equisetum; alopecurus, vulpis; leontopodium, leoninum pedem; lagopus, leporis. Aparine viperarum conceptum imitatur; citrium, arbutus & iuniperus superfætationes leporis, quorum virtutes mutæ sunt, vt latius quarto volumine referentur.

Plantas partium similitudine hominum morbos, quibus medentur, ostendere; CAP. XIII.

RESPONDENT. & plantæ suarum partium similitudinibus humanis morbis adeo vero similibus, vt verisimiles coniectentur illi morbo posse opitulari, idque dupliciter; vel morbos simpliciter figurando, vel earum ægritudinibus, quibus affliguntur, afflicto homini posse subuenire. Ad id exequendum sedula inspectione plantarum partes introspectiendæ sunt, radix, truncus, folium, flos, fructus, & semen, an parilitate aliqua morbos ostendant. Exempla erunt: Plantæ vineum succum pressu remittentes obsoleti coloris, caput temulentia feriunt, onothera, cyclaminus, mandragora; contra purpureum succum hilarem fundentes, auertunt; vt rosa, iris, myrtus, viola. Faciei maculas abolent plantæ maculosæ; arum, ranunculus, perficaria, quæ prorsus maculas referunt; squamosæ, squamas, vt scabiosa, morsus diaboli, chamaeleon. Vulnerariæ sunt perforatæ omnes, hypericon, & gentianæ species, *cruciata* dicta. Glutinosa plantæ ad vulnerum vnguina eximiæ vires, consolida maior, viscus, aquifolium. Quartanas & tertianas tollunt quadrati & trilateri caules. Noctiuaga animalia ad hebetes oculorum acies, & nyctalopiam valent, capra, canis, bubo. Quorum oculi confossi

renascuntur, nullum remedium præstantius opinamur ad vulnera & cicatrices oculorum, hirundo, palumbus, lacertus. Lapideæ duritiei femina, lithospermon, lacryma iobbea ad deturbandos calculos nunquam satis laudata. Scrophularia, quæ tuberculis & papillofis capitulis scætet, & arum minus, tonsillas & hæmorrhoidas mulcet. Conducunt & arborum vitia hominum morbis. Longæua animalia & plantæ æqueuam vitam largiuntur; olea, palma, pinus, coruus, cornix & serpens. Contra ex putredine nata, vitæ efficiunt. Pingues ad saginam valent; olea, pinus, nux, sus, hædus, lacertus. Ad macièm inducendam, macilenta omnia, fraxinus, cancamum, lepus, & lupo piscis. Ad sphacelismum, cicer; ad vermes, laurus, lupinus, cicer. Quæ supra ramos & frondes contra naturæ ordinem excrescunt, humanorum artuum excrescentibus partibus medentur, vt agaricum. Quæ caudicis scissuras sustinent ad cicatrices & vulnera certissimo experimento vtilissimæ, olea, vlmus, & resinifera. Quæ corticem abiciunt, ad cutem deglubendam, & squamarum vitia, vitis, & resinifera. Gummosæ plantæ ad gummi eximium exudant medicamen, prunus, persicus. Exudantes, & lacrymosæ ad lacrymas & sudores valent, thus, myrrha, & maiora, quæ quinto libro exsequi pollicemur.

Quod ex actionum similitudine plantarum vires nancisci possumus;

C A P. XV.

NE c solum facie morbos æmulantur, sed hominum & animalium cæterorum actiones referunt, ex quibus strenui rerû abstractarum venatores multa possunt coniecere. Actiones plantarum vocamus nascendi, florendi, concipiendi, prolificandi modum, ne id controuersum philosophis relinquam; nec non considerando tempus, numerum, motum, & eiusmodi similia, quæ plura sunt, 2 quam doceri aut scribi possint; nos aliqua exponemus, quorum exëplo exquisiti vir ingenij poterit quamplurima inuestigare: nam si omnia superaddere ausi essemus, in immensum excresceret opus. Prolificæ plantæ quæ iuxta radicem stolones in numerosam sobolē emittunt, nobis p oli famulantur, vt chamæripes, asparagi, cræægonum, & bulbi. Contra radices nepotû exortes, vt abies, pinus, cedrus fœtum perimunt, etiam in vtero parentis. Herbae caule, flore, fructu orbatae, admonent hominem maxime diras esse ad atocia, vt
populus,

populus, salix, sabina, & hemionitis. Multiferae plantae fecunditatem mulierum conducunt, ut quercus. Arbores quae aliis arboribus sterilibus praestant ut concipiant, ad steriles fecundandas valent, ut ficus & palma. Pulcherrimae plantae si ad pulchros filios procreandos valeant, non tam nescio quam facile credo, ut palma, crocus, eliochrysos. Herbae quae saxa suis radicibus terebrant, franguntque, ad calculos frangendos insignium sunt virium, ut vix aliam reperiatis quae id magis praestet: sic omnes congeneres consimilis virtutis. Tempus observare refert quo florem, vel fructum praemonstrant plantae: nam morbis eo tempore inualescentibus conveniunt, officioso naturae muncere remedium demonstrantis, & formidinis tempus praemonentis, ut dracunculus, & fraxinus serpentum moribus impositae, opiferae: adeo serpentes fraxinum procul fugiunt, ut ne matutinas occidentesve umbras attingant, & ad primas serpentium vernationes exferit se terra dracunculus, & cum iis in terram conditur, nec omnino occultato eo apparet serpens. Scolymus eo tempore floret, quo mulieres libidinis avidissimae, & viri ad coitum pigerrimi. Observanda sunt loca in quibus aliqui vigent morbi; nam ibi & remedia conascuntur. Africa serpentum feracissima, fert aromata. In Argo copia scorpionum, ibi locusta nascitur aduersus scorpiones insurgens. In occidentali India Gallica lues, ibi & guaiacum lignum nascitur. Vnumquodque animal sui veneni remedium affert. Stelliones a demorsis deuoratae, sanant. Crocodili adipe in vlcus instillata, suo ipsius veneno mederetur. Scorpio, draco marinus, & pastinaca, dissecti, & impositi plagis, opiferi. Ex pulchritudine, & deformitate plantarum coniicimus salutare, aut noxias, cum rosa, liliu, iris nobis argumentum praestant quamplurimis pollere virtutibus; contra cicuta, aconitum certissimae internecionis causa. Produunt & odores aliarum virtutes, geranium odoratum, rosa alba, & alia moschi animalis odorem aemulantur, cordi & cerebro subueniunt, ut animal ipsum. Hirculus herba, & saxifraga hircina, & alia hirci odore referunt, luxuriose proritant, ut hircus. Cumulatoria sexto libro dabuntur.

Plantarum, & animalium mores quomodo coniiciantur;

CAP. XVI.

PLANTAE, ut animalium actiones, sic & mores representant, sed ut morum, ita & virtutum compotes sunt. At oportet prius ani-

malium vires perquirantur: nos vires ex moribus perquirimus; ac ne fallamur in eorum perquisitione, cum difficilius sit plantarum & animalium mores inuestigare, quam earum partium similitudinem cognoscere. Traderetur a nobis modus, quo facile, vt spero, animalium vires possint inuestigari; immo & quæ ab antiquis re-
 perta & tradita, vera ne an falsa sint, ad trutinam expendere possi-
 mus, & alia infinita reperiri possint. Idq; non alia ratione quam eorum moribus, & mores tum ex apparentibus non internarum, exter-
 narumque partium anatome cognoscuntur: nam summus opifex animalium corporis partes ad eorum functiones explendas, ac-
 commodatas fecit, vt suos mores facile possent exsequi. Mores
 vocamus ingeniosa vel hebetia esse; vigilantia, & somniculosa; lo-
 quacia, tacita, & eiusmodi similia. Elephas, ceruus, simia, & psitta-
 cus, discendi facilitate præpollent; memoriæ conferunt, obliuio-
 nem fugant, & ingenio fauent: contra mures, arietes & asini ad im-
 peritiam, & indocilitatem inclinant. Vigilantia, vt cancri, alcyo- 26
 nes, lusciniæ vigiliam afferunt; somniculosa ceu lepus, sus, herina-
 ceus, vsus alliciendo somno propinantur. Quæ somniant, info-
 mnia nobis mouent; vt lepus, simia, & arietes, & interdum vera.
 Canora & obstrepera ad loquacitatem; vt anser, gallus, canis. Et
 quæ noctu vocalia, valent vt in somnis patrata narrentur, vt rana, an-
 ser, luscinia, bubo. Contra lupus, rubeta, testudo aphona, taci-
 turnitatem inducunt. Fortissima, vt leo, draco, gallus fortitudinē.
 Iracunda, vt canis, vsus, iram accendunt. Præterea sunt dissimili-
 tudines, & mutua quædam naturarum odia inter res surdas, etiam
 sensu carentes, vt lapides, herbas, & animalia, adeoque cæcis fla-
 grant discordiis, vt vires sibi impediunt & refrenentur: contra sunt
 & pares substantiarum similitudines, vt veluti inito quodam fæde-
 re non renitantur, sed vltro se porrigunt, vt amico fruuntur confor-
 tio, quæ Græci *ἰδὲ πρὸς ἄλλο*, & *συμπράττειν* vocant, nos *plantarum* & *ani-*
malium mores dicimus, ex quibus mirificæ vires indagantur. Cera-
 stem horret elephas, ob id serpentes medentur elephantiasi. Equi
 odio habent lupos; medentur lupi anhelosis, qui morbus equos af-
 fligit. Mutuo inimica sunt serpens, & herinaceus: herinacci caro a
 serpentibus morsis succurrit, & serpens partum occursum vitiat, vt il-
 lico parere cogat, cum echinus pariendo cunctetur. Attagenæ cer-
 uum amant; cuius cerebrum luxuriam mouet, quo morbo cerui
 obnoxii.

obnoxij. Vulpes cum serpente amicè degit, vtriusque caro ad elephantiam salutaris. Vitis brassicam perhorret, ob id ebrietatem propulsat litu, & potu. Sunt & alia naturæ prodigia, quæ septimo libro describentur, ne diutius lectorem moremur.

Masculas & fœmineas vires a maribus, & fœminis plantis coniectari;

CAP. XVII.

RELIQUVM est vt a maris & fœminæ partium similitudine virium signa auspicemur. Naturæ enim diligentissimi perscrutatores omnibus fere tum arboribus, tum herbis vtrunque sexum discriminarunt: nec pauca animaduersione, scituq; digna explatarum sexus dignotione periclitantes edocuere. Nam quemadmodum in humana Physiognomonia ex sexuum partium discretione internorum morum maxima pendeat notitia; ita in hac Phyto-
gnomonica non sine magna naturæ benignitate in aliquibus distinctius, in aliquibus incertius plantarum sexus determinatur. Est enim fœminæ natura imbecilla, minusve robusta; ideo fœmineæ herbæ minus potentes, in fœminarum medicamenta veniunt; maris robustior, ob id mascula planta, quæ multo vegetiores vires habet, maribus conuenit. Ad vuluarum præsidia fœmineæ plantæ multa præstant commoda, mascula iis noxiæ. Hippocrates mercurialem fœminam, quæ testiculis caret, miris laudibus in mulierum usum prædicat. Ad hunc modum medicorum nemo nouit ad ciendos menses, secundasque. At quia magnus philosophus, alumnus Theophrastus, eorumque sequaces in sexus distinctione nimis supinè loquuti sunt, nos ex animalium Physiognomonia hoc modo distinguemus. Mas proceri corpore præditus est, robusto, ossoso, neruoso, costis validis, brachiis, & manibus articulatis; carne duriori, sicciorique, hirsuta; cute aspera, colore nigriori, validus in operando, & rectus. Fœmina contrario modo se habet, corpore paruo, carnosio, pingui, & glabro; in quo neque nerui, ossa, aut venæ apparent; colore albo, fœtificans, viribus imbecillioribus, & dolosa, fraudulentaque. Sic in arboribus fruticat mas corpore celsiori, sicco, ramis densis, validis, lignosis, neruosis, nodosisque, fractu contumacibus, ligno colorationi, cortice scabriore contento, fructu pauco, vel plerunque sterili, asperi saporis, odorato, tardè crescens, & tandem magis ad siluestrem habitum accedens, va-

lidis viribus, in operando firmis: contra vero fœmina arbore breuiori contenta, latiori, pinguiorque, ligno laxo, imbecilli, mollicello, enodi, enerui, fragili, excolori, læui cortice, hilarique, fructu magno, pulposo, inodoro, saporis vesci, & tandem habitu corporis compuori, floridiorique ad vrbanum & mitem accedenti, & in cultis prouenienti, viribus effœtis, non firmis, constantioribusque, & quæ sæpissime fallant; sed fructu fœcundissima, celerrime crescens, & senescens. Cum enim corporis textus laxior, & humidior (quasi imperfectum genus) facile crescit, senescitque: imperfecta enim minus operosa, citius opus absoluunt, & incrementa capessunt; in mare sterilitatis causa densitas est, quæ non transmittit, & nimio robore, quo alimentum trahit, sibi consulit, & sibi soli viuit, & succum omnem in sua commoda conuertit; quum natura vtrique parti satisfacere non possit, & augmento & generationi; generatio enim partem superfluam alimenti desiderat; fœmina autem alimentum non per se absomit, sed fructibus impertit; quia imbecilla est, ex Theophrasto. Mas in alio genere concipit, mulier in se ipsa; planta in se ipsa concipit, & generat, quæ fœmina est. In animalibus quamplurima sine mare concipiunt: de channe traditur, & leporibus vtramque vim esse maris & fœminæ, & de aliis, vt dicemus. Ex his arbor durior, rigidior, macilentior, hirsutior, quæ fieri cœperit, mascullescere dicitur, nascens præcipue in sabuletis, saxosis ruderibus, & apricis locis. Sic quæ mollior, latior, pinguior, glabriorque euadit, effœminari dicitur; in pinguibus, lætamine saturatis, humidisque terris, vmbrosis, vt de napis, raphanis, aliisque Græci pariter & Latini scriptores sæpius vsurpant; & iam fœminas in mares mutatas multas legimus. Sed videamus num maiores his subscribant. Theophrastus marem tileam a fœmina differre omnimodo dicit. Namque materies maris dura, nodosa, rufior, & odorator, cortice quoque crassior; ac detractus inflexibilis, nec semen fert, aut florem. Fœmina crassiore arbore, materie candida obsequentissima, ex qua cunæ fiunt, atq; cistæ, florem & semen affert. De quercubus vero loquens; Arborum vniuersarum quo ad genera sigillatim accipi possunt, plures sane differentiæ intelliguntur; publica tamen, qua fœmina, masq; distinguitur, quarum altera sterilis, altera fructifera; vbi ambo fructifera, meliorem fœmina præstat. Peculiare fago, & haliphlœo, quod in genere virili glandes postrema

postrema parte lapidescunt. Quercus fœmina corpore neque erecto, neque excelso; sed in orbem cõmat, torqueturque in alas, crebro ramorum sinu caua, glans ei dulcissima. Cerrus in genere roborum, mas excelso corpore, materie robusta, glans amarissima, nunquam in cultis nascens. Ex arundinibus armamentaria ab aliis distat præstantia nutritionis; quippe pinguiorem, carnosiozem, & in totum facie fœminæ lasciuiozem spectari, & folium maius & candidius habere, & minus lanuginis, & esse quæ omnino glabræ sint, quas *spadonias* dicunt. Spissius mari corpus Indi tradunt, fœminæ capacius. Mas cornus corticem habet neruosum & tenuem, caudicem non minus crassum; materies ei excors, totaq; solida, vt cornibus spissitate non absimilis respondeat; fœmina caudice fungoso, virgulis fruticat, infirma, hians, mollis, medulla prægnans, fistulosa & inutilis. In Ida mas sterilis, fœmina fructifera. Plinius nulli manifestius sexus, quam palmis; nec sine maribus fœminas gigni confirmat, circaque singulos plures nutare in eum blandioribus comis; illum erectis hispidum, afflatu, visuque ipso & puluere etiam reliquas maritare. Huius arbore excisa viduas post sterilefcere fœminas, vt coitus eius ab homine sit excogitatus. Ex maribus flore atque lanugine; interim vero tantum puluere insparso fœminis. Dum mascula floret, spatham abscondentes super fructum fœminæ decutiunt, illa eo aspersu suos fructus nullo pacto amittit; vnde fit vt bisario adiuumento mas esse fœminæ valeat; fructiferam enim fœminam vocant, quod veluti coitus est. Haud secus de ficu & caprifico dicendum. Est enim caprificus in genere mas & siluestris; ficus nunquam maturescens, sed quod ipse non habet, fœminis tribuit; nam suis fructibus fœminæ circumpositis, facit vt maturescat suos fructus & non labantur; ideo in siccis campestribus permittuntur ad rationem venti, vt flatus feratur in ficus, vel eius fructus aliunde allati, & colligati, iniiciantur ficui. Caprificus lactis minus habet, robustior, spissior, fructuque infœcundior, ac diuturnior vita, multoque ficu validior: nam tauros quoslibet feroces collo-
 28 earum ramis alligatos mirabili natura compefcit. Sed vires inuestigamus. Mas plerumq; conceptus disperdit, fœmina vero ad conceptum valet. Aristolochia fœmina rotunda radice, ad vuluarum, & partuum remedia præstans, vnde nomen adepta, *mas longa*.

Myrtus montana nigra maris nomen habet; domestica candida in cultis nascens fœmina, procidentia & vuluarum fluxionibus vtilis, mas multo validior. Longum rapum mas est; rotundum fœmina; illud venerem concitat, validiusq; est medicamentis; fœmina alimentis idœnea. Est cedrus mas, & fœmina, laurus, cupressus, & fabina, in quibus mares steriles & ad disperdendum conceptum valent; fœminæ fructiferæ. Phyllon Crateuæ & Theophrasti, siue mercurialis vulgata, mas qui testiculis insignitus, ad mares generandos valet, fœmina ad fœminas. Artemisiæ duo genera, vnum lætius, habitiusque, foliis latioribus, quod fœminam dicimus; alterum vnicauale, foliis tenuibus, colore flauo, ad remedia fœminarum percelebre ex regina Artemisia. Distinguunt in pœoniis sexum, ad muliebria vtitatissimæ. Althæa maris formam sibi arrogauit; malua, fœminæ; folio hirsuta, caule maiori, siluestrioremque præferens habitum, ad muliebres vsus præcipua. Vrticarum asperior altera, siluestrior, nigriorque; altera non æque aspera, quam fœminam dicunt, ad menses, ad procidentes, & patefactas vuluas valens. Ex verbascis fœmina folia maiora latiora, candidioraque, caulis subhirsutus, flos albus, ex luteo pallefcens, nascens in campestribus; mas niger, angustis foliis, caule tenuiori, nigriorique folio. Aëtites fœmina, lapis intra se & velut in aluo habentem argillam suauem, candidam, ipsam friabilē, prægnantibus, & parietibus mulieribus maximè valet, non ita mas. Cetera omittimus, putantes hæc suffectura.

Quod motu, colore, aliisque figuris planta siderum, metallorum, gemmarum similitudines gerunt, & earundem virium con-sortes sunt.

CAP. XVIII.

REFERVNT & plantæ forma, colore, aliisque qualitatibus siderum similitudines, & si non explent, saltim tamen adumbrant: nam si aliter possent, aliter quoq; demonstrarent, quorum facies & vires imitantur. Ex quibus strenuus perscrutator quæ hucusque incerta ratione, & naturæ abdita maiestate latuere contemplando, non vana spe lactatum se confitebitur. Solares herbæ vel forma, quod eius flores in centro bullatum glomerulum, quasi prominulum umbonem habeant, foliolis ordinata serie in ambitu cingentibus, vt radiati videantur, vt oculorum, vel solaris faciei effigiē concinnent, vt chrysanthemo, & anthemidi. Sic enim colore, quod

quod vt sol flauo colore coruscent, vel quod solis cursum sequantur, *solfequia* dictæ, vt ricinus, *heliostrophon*, *helioscopus*, & serides: vel quæ occidente sole contrahantur, & in aquis condantur, & mane, quasi solaris cursus prænunciæ emergant, & ad ortum oscitent, vt *Niliaca lothos*: vel quæ sub solis circulo nascuntur, vbi maxime viget, & feruet, in Africa, vt aromata; quia sol siderum princeps, ideo hæ omnes cordi viscerum principi valde magno emolumento famulantur, calidæq; & siccæ temperiei sunt. Lunares herbæ sunt, vel albifloræ, vt *allium*, *amaracus*, *cœnanthes*, *dictamnium*: vel quæ rotundifoliæ plenum orbem humentis Lunæ representant: vel quæ lunato, siue in cornua sinuato, vt *lunaria minor*: vel quibus in flore, folio, & caule nigricant sordes, vel candidant maculæ, vt videantur notas imitari, quæ Lunæ faciem inhonestant, vt *cyclaminus*: vel crescendo & decrescendo eius vices indicant, & contrarias etiam, vt *cepa*, quæ Luna crescente tabescit, & decrescendo gliscit; & ob id *Pelusiota* *Agyptij cepam* non edendam sanxerunt: vel quod crescente Luna singulis diebus flores promant, minuta vero deponant, & ad easdem vices redeant: vel quod siliquæ argenteo colore splendeant, & lunaris luminis repercussu noctu flammulentæ videantur, vt lunæ lumen referant, vt in

29 *lunaria Græca* vocata, & *selenitide lapide* videre est: vel quod noctu flores aperiantur ad plenam orbis lucē, eaq; silente condantur: vel quod spumam, vel spumæ effigiem floribus, foliisque ostentent, vt in eorum ore videre est, qui lunari morbo laborant. Hæ omnes agnatione & participatione lunaris virtutis vulgaræ cōmendationis sunt ad comitiales; nam cerebrū roborant. Duobus enim maximis cæli luminibus duo maxima hominis viscera dicata sunt omnium astrologorum suffragiis, cor, & cerebrum. *Alianus aglaophotidis* meminit, quæ interdum delitescit, noctu Lunæ instar igneo fulgore coruscat, & ad comitiale morbū commendat. Seda re plantaria egrediamur. Eandem sortē metalla & lapides sequuntur; quippe aurum, quod solis lumen imitatur, valde cordi subuenit; sic argentum cerebro, & ad reliqua, quæ diximus valent, quæ omnia cumulatius in libro dicentur, quem de metallorum virtutibus priuatim meditamur. Et *hyacinthus* cordi ex colore subuenit, quo solem refert; sic *sapphirus* *melancholiæ*; *amethystus* ebrietatem arcer, quia vinum æmulatur; *ophites lapis* ad serpentam morsum valet; quod

Pluribus ille notis variat am pingitur aluum.

Quam paruis tinctus maculis Thebantus ophites.

Dionylij lapidis frustillum effractum, & in aquam solutum, vinum redolet; & ob id contra ebrietatem valet. Actites lapis veluti pragnans, cum quatitur, alio in vtero sonante, grauidis continet partus, cum vuluæ parum tenaces, sinistro brachio adalligatus. Sed parturientibus e brachio amoueatur, & fœminibus alligetur, vt sine dolore pariant. Alia postremo libro describentur; nam & sexcentas, si licuisset, poteramus huc aceruare.

Quod miste plantarum effigies mistas, & contrarias sibi vendicent vires.

CAP. XIX.

DIXIMVS de simplicibus; nunc de mistis plantæ formis; nam sicut ex humanis signis duplices hominû mores cognosci posse iam olim meminimus reprobæ naturæ, quos nefarios & proditores dicebamus; vt quid velint, nolint nequaquam agnoscas; nec sibi satis consent, immo contrariorum sunt morum, pij, crudeles, auari, prodigi, timidi, occisores; eosdem plane mores in plantis esse non refragabimur; nec solum similes mistas, sed contrarias facultates, vt frigefacere, tepefacere, humectare, & resiccare, occidere, sanare, destruere, & opitulari, quas medici *mistas & inter se aduersantes facultates* dicunt. Ad id cognoscendum scitote dici posse aliquod esse mistum, vel ex duobus naturis compositum; vt animalia amphibia, siue duplicia, vt castor, quadrupes, & piscis, in terris & aquis viuens, vtriusque qualitates retinens. In plantis exemplū habes in scorodropasio, siue alliporro, ex allio & porro mista planta, cuius natura promiscua, temperatis in eo vtriusque parentis proprietatibus. Vel dicimus mistum aliquod, quod vniforme & sincerum; sed ex variis coloribus, odoribus, ne dicam saporibus, & formis conflatum est. Nobis ad has plantas cognoscendas, ea vestigia, & coniecturæ fauent, quæ ad duplicis naturæ homines cognoscendos fauebant; videlicet calculi in oculis variorum colorum, & præcipue non communium, vt crocei igneis admisti; vel viridantes cæsis, vel plures circuli pupillam ambientes, cærulei, & sanguinei, vel pupillarum orbes inæquales, vel orbes sordidi igneis maculis, & turbidis. Eadem fere signa Phytognomon agnoscet in plantarum floribus, qui earum oculos præferunt;

nam

nam ubi colorum in eis misturam animaduernerit intermistam punctulis & lituris, quas *lugubres literas* vocant; vel frondes, radices, & caules versicolores, vel rubidis, fuscis, croceis, vel nigricantibus notulis descriptos; vel varios conspiciant odores, vel aliquod insuetum, quod in aliis videre non est, quasi præter naturæ normā, poterit illico proferre, non mistas solum, sed inter se aduersantes vires ei inesse. Exemplum apponemus: Liliū immaculati candoris, intus crocea filamenta, flos suauissimi odoris, folia nescio quid tetri, & virosi halant, mistas qualitates demonstrat. Magno centaurio flos purpureus ad cæruleum inclinatus, radicis succus flauus subrufescens, contrarias qualitates, & effectus præstat, colore flauo; caliditate menses cit, & euellit fœtum ex vtero, & vulnera glutinando terrestri frigiditatis se participem notat, ex rufescente succo, & subcæruleo flore.

De iudicandi methodo, & qua signa præferenda;

C A P. XX.

DISCVSSIS iam multis iudiciis magnopere accurata recensione, ex quibus plantarum non contemnenda commoda in lucem venirent, nunc operæpretium est indicare, quæ in iudicando primas partes sibi vsurpent, quæve posthabenda. Diximus in priori Physiognomonia eas notas præ ceteris sibi principatum assumere, quæ ex proprietate proficiscebantur; & eæ propriæ erant, quæ ex animalium partium collatione opportune eas referrebant, vt extrema magna habere fortitudinem indicabant, quia leonis erant. Et apud nos alectorolophon gallinacæ cristæ similia folia exerendo, ad venerea illicia præstare cognoscebamus. Secundo ea sequuntur signa, quæ humanas corporis partes mentiuntur. Ad exempla veniebant adiantum, & trichomanes, quæ rigidiusculis cincinnis, exilibusque fibrillis capillorum faciem exprimebant, & crines densos, crispas & pulchriores reddebant. Præterea quæ morbos significabant suis imaginibus, vt quæ saxeis feminibus, ad comminuendos calculos valebant; & propria dicebantur iudicia, quod substantialem formam sequerentur. Sunt & aliæ notæ, quæ potius degeneres sunt, & manifestas qualitates indicant, forma, color, odor, sapor, lauitas, hirsuties, & similia, quæ ex locorum mutatione mutabantur, & pluries

in longe diuersas, & fortasse contrarias commebant. Sed merito quispiam quaeret, vt in humana Physiognomonia quaesitum; *Virum signa firmiora essent, quae ex vultu, vel pectore, dorso, an pedibus sumerentur?* Diximus ibi ex vultu prima esse, & maxime ex oculis, mox ex pectore, inde ex dorso, postrema ex pedibus: eadem in hac nostra Physiognomonia obseruanda; quia dignior pars semen est, ad quod natura praecipue intendit: vocat Theophrastus semen perfectissimum naturae munus, & Aristoteles stirpes ad semen esse natas dixit; quia ad semen vsque duntaxat veniunt, dein post futuram arescunt, ideo firmiora signa ex semine petenda. Echium, quia viperinum caput adeo argutis notis refert, vt ab eo nil dissideat, minime vulgari experimento valet non modo a serpente percussis, sed eos, qui antea biberint, feriri non patitur, immo & viperam impositum torporem inducit, & necat. Alia signa ex floribus assumenda. Respondet flos oculo. Pulcherrima in homine pars oculus, florem ad ornandum, formosumque stirpium genus reddendum a natura liberalissime donatum retulit Aphrodisius. Oculi ex tenuioribus, & pellucidioribus corporis partibus compositi, quod transparentes sint, & flores ex tenuioribus, & purioribus succis; quia plerunque transparentes sunt. Radix omnis fere alba, frons viridis, truncus cortice intectus est; sola in floribus colorum mistura, & varietas; & in iis solis succorum internorum mistura, & colores spectandi veniunt, & ex his abditae vires coniiciuntur. Et si in humana Physiognomonia dicebamus animam in oculis viuere, quia inde interni, & profundiores hominum mores cognoscerentur, & cogitationes; ita in floribus plantae natura sedet, ridetque, & inde veluti occultis verbis agris mortalibus vires referat, & abstrusarum rerum thesuros. Et si natura in vniuersa nostri corporis fabrica admirabilis est, admirabilior nempe in oculis, quippe paruo loco humores, tunicas, colores, & misturas composuit, vt diximus; caesios, virides, caprinos, fuluos & varios; sic & in florum formatione stupenda videri potest, paruo in loco frondes, apices, stamina, & tam varios colores construxit, composuitque. Est enim in his carbunculi tenuior ignis; amethysti, fulgens purpura; est smaragdi virens mare; est sulphuris ardens flamma, & cuncta pariter incredibili mistura lucentia. Sed quis de mirabili naturae proprietate florum loqui potest? lasciuientis praesertim in tam magno gaudio

gaudio felicissimi temporis vernæ hilaritatis? Sic signa quæ ex radicibus accipiuntur, eadem sunt, vt ea quæ ex corde. Aristotele^s eas vitæ causas vocat, cum ipsæ plantam alant, & viuere faciant. Democritus tortas arbores ob id diutius viuere, quia vegetiore radice fulcirentur. Quæ ad vitam faciebant, dicebamus notas ex ventriculo desumi, minima signa quæ ex frondibus, vt ea quæ ex capillis. Possumus & alia indagine scrutari. Prisci Physiognomones in humanis moribus perferutandis, eorum vestigia ex iis membris capienda dixerunt, quibus passio illa exercebatur, videlicet, quia cor iræ subiectum, iræ notas ex corde accipiebant, & priora esse iis, quæ ex cerebro, capite, & aliis partibus: pariter & fortitudinis a brachiis, humeris, & pedibus capienda, quod iis membris palæstris vterentur; haud secus in nostra Phytognomonica. Si humores nobis purgandi sunt, plantarum humores inspiciendi, iique assumendi, qui nostris similes. Si ad oculorum medicamenta sunt aliqua nobis ex plantis eligenda, ea ex floribus potius colligemus, quam ex aliis partibus; quæ ad ventriculum ex radicibus, tandem quæ ad semen, ex eorum semine. Præterea memorare non obliuiscamur, quæ in humana Physiognomonia commemoranda erant. Vni signo non esse credendum, & præcipuè communi, sed plura circa vnum congruentia speculanda erunt, vt ex multis in vnum congruentibus iudicium proferatur; haud dispar difficultas in hac methodo, vt si accidat læuor in frondibus, non illico inferendum humidæ qualitatis plantam, sed inspicienda natalitia loca, situs, & cælum, his omnibus consideratis iudicandum. Id postremo duximus admonendum eos, qui huic scientiæ strenuam nauant operam, vt exercitatissimi sint in plantarum dignotionibus: oportet prius extima facies cognoscatur, quam interna occultarum facultatum, oportet enim illa cognitio anteuerrat. Neq; quis vnquam eorum simplicium vires coniciat, quæ nunquam aspexerit, sed vbi plantam manibus assumpserit, consideret primo integram; mox eius partes, quam diligentissime, scilicet radicem, truncum, frondes, fructus & semē; deinde natalitia loca, situm, æthera, vbi sæpius nasci solita sit; & tempus quo a terra pullulat, adolescit, fructificat, pullulandi, crescendi & fructificandi modum attentius perpendat; postremo vbi multa in vnum conuenientia contulerit, quæ coniecturam fulciant, tunc suum proferat iudicium.

Exempla coniectationis virtutum plantarum;

C A P. XXI.

SED in hac virtutum disquisitione exerceamur, rosam contem-
 plumur, & eius abditas dotes ex suæ extimæ faciei inspectione
 venemur; principio manifestas qualitates, mox occultas proprie-
 tates vestigemus. Quia eius floris extrema foliorum rubescunt,
 unguis albescunt, & in medio crocea stamina videntur, non sim-
 plicis, sed mistæ qualitatis augurabimur. Rubedo igneæ subtilita-
 ris & caloris nos admonet, & stipticitatis; argumento, quod si ar-
 tificio aliquo extrahatur rubedo, ab ea odor, stipticitas, & operan-
 di tenuitas abit. Albedo in unguibus, & in aliis rosæ speciebus, fri-
 giditatem, & aqueam humiditatem arguit; crocum calorem, eius
 natalitia, loca sicca, arida, aspera, insolata, siccitatem & astringen-
 tiam. Sed ad interna descendamus. Sui pulchritudine & decore
 cælestem quodammodo maiestatem redolere videtur, ob id diui-
 nis virtutibus pollere Didymus dixit. Præcipui in ea colores sunt, ru-
 beus in frondibus, & croceus in filamentis, ex hoc soluendo, fla-
 uam bilem educit, & ab ea sanguinem expurgat; vel contra febres 3 2
 ex bile exortas præstat, ex Simeone Sethi. Croceus etiam staminis
 color est icteritiæ, & vrinæ ciendæ perquam accommodus esse in-
 dicant, vt ex Mesue habetur. Flagrans flammæ rubor, igni sacro,
 non veteri, & inflammationibus præcipue stomachi subuenit.
 Cruentus color adeo, vt finxerint Poetæ ex vulnerato Veneris pe-
 de candidam adrubuisse, vel Cupidinis sanguine; ob id sanguinem
 supprimit, cruentas reiectiones sistit, & vulnerariis antidotis ad-
 misceri solet, ex Dioscoride. Folia, albo & rubro colore mista, mu-
 liebres fluxus rubros, & præcipue albos inhibent, ex Plinio. Quia
 vini etiam pulchellum colorum amulatur, noxios capiti temeti
 vapores eius corolla aufert. Ex hominum artubus oculum præ-
 fert, & Poetæ florem rosæ *terra oculum* vocant: ob id Zoroastres
 in Geoponicis dicit, per integrum annum non doliturum qui pri-
 mum viderit calyces in planta conclusos, & ex tribus ipsorum ocu-
 los confricauerit, rosas ipsis in planta relictis. Ros insidens rosis,
 munda pinna lectus, & genarum palpebris circumlitus, oculorum
 lippitudini medetur. Foliorum partes candidæ unguis vocantur,
 ab humanorum unguium facie, ob id oculorum unguibus præ-
 stant.

stant. Sunt vngues in oculis, Celso teste, neruosa quædam adnatæ membrana, excreſcentiæ a maiori oculi angulo, vt plurimum ad oculi coronam ita procedentes, vt quandoque pupillam operiant, Græci *νεύριον* vocant. Vngues rosæ epiphoris salubres; vlcera enim oculorum rosâ sordescunt, præterquam initiis epiphoræ, ita vt arida cum pane imponatur, ex Plinio. Folia vero sine vnguibus ophthalmiæ, scil. inflammationi prodest, ex Auicenna. Nec minus valens ad digitorum pterygia; Diolcorides misceri solere dicit compositionibus, quas *antheras* vocant; cuius vsus ex Celso, Galeno, & Paulo erat ad digitorum pterygia. Spinosa & acutissimis mucronibus infesta, ob id trita extrahit spinas & furculos, qui carpi infixi sunt. Alabaſtri pilula verrucas refert, quas aufert, ex Auicenna. Crocei in umbilico crines, capillitium referunt, ob id siluestris alopecias pilo mirifice restituit. Multis alis caua est. Diapasmata inde fiunt ad sudores coercendos, ita vt a balneis inarescant corpora, dein frigida abluantur, ex Plinio. Contra sudoris virus corollarum vice collo pendere debet, Auicennæ monitu. Ob suam pulchritudinem Veneri dicata est. Alabaſtri aqua stillatitia, nitorem & ruborem mulierum faciei conciliat, & eius folia vtuntur ad honestandas palpebras, & reliqua, quæ longum esset recensere.

Quid sit phytognomonica.

CAP. XXII.

EST autem Phytognomonica virium plantarum vestigandi methodus, ex partibus & vitæ, quæ insunt signis fixis, & mobilibus. Sed rationem diffinitionis reddamus. Diximus, *firmam vestigandi methodum*; quia firmior, & veracior est virium plantæ vestigandi methodus, quam ex signis hominum eorum mores: nam vt diximus homines ratione intellectus electum habent vitij & virtutis, quo carent plantæ. Aspexit Zopyrus in Socrate signa luxuriæ, & stupiditatis, sed vitia in anima non erant; quia ea philosophiæ studio abstulerat. Diximus, *virium*; vt vitia, & virtutes amplexaremur. Diximus, *ex partibus & vitæ*; quia non solum similitudine suarum partium, humanas partes, morbosq; & animalium demonstrat, sed ex ipso viuendi modo, similitudines germinandi, fructificandi, & similibus vt supra. Diximus, *signis mobilibus & fixis*; nam & fixa, & mobilia esse possunt. Fixa sunt, quæ sumuntur ex seminibus, radicibus, & floribus, quæ semper eadem sunt in omni loco, & cælo; vt in

femine echij, & orchidibus: sed mobilia signa sunt odor, sapor, color, forma, hirsuties, læuitas, quæ ad soli, cæli, cultusque mutatione mutantur, ut in urbanis & siluestribus plantis videbimus. Nominis declaratio: Φυτόν, *planta* est, γένειον *scientia*; sunt enim γένειοι mores dentes iumentorum, ex quibus ætas dignoscitur (sunt & Athenis magistratus) quasi homines accurate prudentiæ, quasi scientia plantas cognoscendi. Et ut Φυσιογνωμικά ex corporis aspectu humani moresiudicantur, sic Φυτογνωμικά ex plantarum aspectu genuinæ vires poterunt diuinari.

IO. BAPTISTÆ PORTÆ

35

NEAPOLITANI

PHYTOGNOMONICORVM

LIBER II.

PROOEMIUM.

IACTIS iam dicendorum fundamentis, in presentiarum lubet, & decet particularem cuiusque narrationem aggredi; & gentilitatibus, & nataliis locis historiam scribere; tum quia simplicioris, & minus operose cognitionis, ac veluti dicendorum rudimenta, tum iis primitus ignoratis, facile nobis reliquorum dilucidior doctrina interciperetur. Diximus plantarum vires alias manifestas, alias occultas esse; a manifestis incipiemus, easque ab alimentis, quibus vescuntur, cælo quo nascuntur oriri docebimus, & ex iis quibus nascuntur misturis, ali, constare, & operari; idque liquido ex propria cuiusque planta inspectione a quoquam cognosci posse. Ex soli enim natura, cæli habitu, locigenio, & cultus illecebris, uti stirpium effigiaturam, ita & dotes variari contingit. Aliæ enim vdis, stagnantibus, præterfluentibus, vel salis aquis nasci auent; aliæ aliosis locis; summis aliæ montium iugis, vel præruptis crepidinibus, vel depressis conuallibus; aliæ feruidis, algidis, vel temperatis

cæli